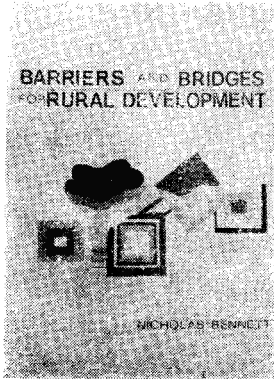

วิจารณ์หนังสือ

Nicholas Bennet, *Barriers and Bridges for Rural Development*, (Bangkok : The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbook Project, B.E. 2521).

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงปัญหาในการพัฒนาชนบท และแนวทางในการแก้ไข แต่ปัญหาที่นำมากล่าวถึง เป็นปัญหาในด้านการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ได้ชี้ให้เราเห็นว่าปัจจัยด้านการศึกษามีความสำคัญไม่น้อยกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ เลยในการที่จะทำให้การพัฒนาชนบทประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว

ผู้เขียนมีแนวความคิดว่า การศึกษานั้นได้แก่เครื่องมือที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาในถิ่นต่าง ๆ ในชีวิตความเป็นอยู่ ส่วนการพัฒนาชนบทนั้น หมายถึง การที่ชาวชนบทซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศมีสภาพความเป็นอยู่ดี และมีความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน ตามความคิดดังกล่าว การศึกษาจึงเป็นมรรควิธีที่จะนำไปสู่การพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นจุดหมายนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนกล่าวว่า แนวความคิดเรื่อง การศึกษาของผู้เขียนนั้น เป็นแนวความคิดแบบ

อัตวิสัย (subjective) ไม่ใช่วัตถุวิสัย (objective) และแนวความคิดเรื่องการพัฒนาของผู้เขียนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตัวคน พัฒนาค่านิยม และความกลมเกลียวกันมากกว่าการพัฒนาตัววัตถุและการขัดแย้งกัน

ผู้เขียนได้ใช้แนวความคิดดังกล่าวข้างต้นวิเคราะห์ระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนของประเทศในโลกที่สามรวมทั้งประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นว่า ระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนของประเทศในโลกที่สาม รวมทั้งประเทศไทยนั้น เป็นระบบที่ไม่เอื้ออำนวยอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชนบท เนื่องจากสาเหตุสำคัญ ๓ ประการคือ

๑. ระบบโรงเรียนในปัจจุบันเป็นเพียงวิวัฒนาการของระบบผลิตชนชั้นสูงในอดีตเท่านั้น
๒. ระบบโรงเรียนในปัจจุบันมีสมมติฐานว่าประเทศต่าง ๆ ในโลกมีลักษณะเหมือนกัน ระบบโรงเรียนชนิดเดียวกันจึงสามารถตอบสนองความต้องการของสหรัฐ ฯ และประเทศไทยและความต้องการของกรุงเทพฯ และหมู่บ้านชนบทที่ห่างไกลได้ทั้งนั้น
๓. ระบบโรงเรียนในปัจจุบันถือกำเนิดมาจากสังคมนิยมตะวันตก

ปัญหาต่างๆ ที่กำลังทำลาย ระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนให้แก้ไขเพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นในชนบทอาจแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประเภท คือ

๑. ปัญหาของคนที่ยากจนที่สุด ซึ่งได้แก่ การผลิตสินค้าและบริการไม่พอ, ความไม่เสมอภาคและปัญหาอื่น ๆ ในระบบการแจกแจงผลประโยชน์ในด้านต่างๆ, ปัญหาค่านิยม, สาธารณสุขและอนามัย, การขาดความรู้ในด้านต่าง ๆ, ปัญหาการเพิ่มประชากร

และการอพยพ, และความลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป (คูบทที่ ๑)

๒. ปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกแนวความคิดในการพัฒนา (คูบทที่ ๒)

๓. ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (คูบทที่ ๓)

ผู้เขียนชี้ให้เห็นต่อไปว่า ระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนของประเทศในโลกรวมทั้งประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นระบบที่แม้จะจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลายประการอันเนื่องมาจากการที่จะนำไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นก็จริง แต่โดยมากมิได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนในปัจจุบันจึงมิได้ช่วยแก้ปัญหาอะไรมากนัก ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนเสียใหม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปสู่การพัฒนาชนบทต่อไป

ความจริง ปัจจุบันก็มีประเทศบางประเทศพยายามเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชนบท เช่น ระบบการศึกษาชนบทในอัปเปอร์ โวลต้า, การศึกษาเพื่อพึ่งตนเองในทานซาเนีย, การศึกษาของจีนแดงหลังจากการปฏิวัติวัฒนธรรม และการศึกษามวลชนในคิวบา (คูบทที่ ๕) แต่ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงการทดลองในทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหบางประการภายในประเทศซึ่งมีขนาดและปริมาณแตกต่างกันมาก และการดำเนินการทดลองก็มีขอบเขตกว้างแคบกว่ากัน เรายังไม่อาจนำบทเรียนจากประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ มาใช้ปฏิรูปบทบาทมูลฐานของการศึกษาในประเทศอื่น ๆ ได้

ในขณะเดียวกัน ผู้เขียนก็ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันก็มีผู้สร้างแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนใหม่ ๆ ขึ้น เพื่อนำมาใช้แทนระบบการศึกษาหรือระบบโรงเรียนในปัจจุบัน ผู้เขียนนำความ

คิดของนักคิด ๓ สำนักมากล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ (คูบทที่ ๖) ดังต่อไปนี้:—

๑. สำนักความคิด อีแวน อิลลิชและเอฟเวอร์เรท โรเมอร์ ซึ่งเสนอระบบที่เรียกว่า ช่างานของการเรียนรู้

๒. สำนักเปาโล แฟร์ ซึ่งเสนอวิธีการศึกษาโดยการสนทนา

๓. สำนักคิดที่รวมความคิดของสำนักที่หนึ่งและที่สองเข้าด้วยกัน และเพิ่มเติมการตั้งศูนย์ชุมชนเพิ่มเข้าไปในความคิดนี้ด้วย

แต่แนวความคิดเกี่ยวกับระบบการศึกษา หรือระบบโรงเรียนใหม่ก็เป็นเพียงแนวความคิด ซึ่งให้แนวความคิดบางประการที่เราจะนำมาใช้ปฏิรูปเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา

ในบทที่ ๗ ผู้เขียนได้นำเอาข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๔-๕-๖ มาชี้ให้เห็นว่าลักษณะเก่า ๆ ในระบบการศึกษาหรือระบบโรงเรียนในปัจจุบันจะต้องคัดออกไป และกล่าวถึงลักษณะ ๑๒ ประการที่ควรใช้เป็นลักษณะของระบบการศึกษาหรือระบบโรงเรียน ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง

ตั้งแต่บทที่ ๑ ถึง ๗ จึงถือได้ว่าเป็นภาคที่ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นปัญหาด้านการศึกษาของการพัฒนาชนบท ส่วนบทที่ ๘ ถึง ๑๑ นั้น ถือได้ว่าเป็นภาคที่ผู้เขียนเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข

ในการแก้ไขปัญหการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาชนบทผู้เขียนเน้นถึงความสำคัญของการศึกษาขั้นประถมศึกษามากกว่าขั้นมัธยมศึกษา เพราะการให้ความสนใจแก่การศึกษาขั้นประถมศึกษา จะทำให้ชาวชนบทส่วนมากได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

บทที่ ๘ กล่าวถึงการศึกษาขั้นประถมศึกษา ซึ่งมุ่งปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทอย่างละเอียด ผู้เขียนเสนอให้จัดการศึกษาขั้นนี้ในรูปที่เรียกว่า การศึกษาชุมชน

บทที่ ๙ กล่าวถึงการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ความจริงผู้เขียนอยากให้ล้มเลิกการศึกษา

ใน ๒ ระดับนี้ไปเสียด้วยซ้ำ แต่ในทางปฏิบัติคงจะยาก จึงเสนอให้จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคมมากขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษา ๒ ระดับนี้น้อยลง

บทที่ ๑๐ กล่าวถึงความต้องการในการจัดการศึกษา “วิชาครู” ให้สอดคล้องกัน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทดังกล่าวในบทที่ ๘ รวมทั้งกล่าวถึงลักษณะของ “ครู” ที่เหมาะสมกับการศึกษาชุมชนและข้อบกพร่องของโครงการของการศึกษา “วิชาครู” ปัจจุบัน

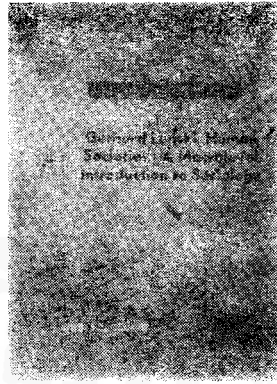
ส่วนบทที่ ๑๑ ซึ่งเป็นบทสุดท้ายนั้น กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา ซึ่งเสนอไว้ในบทที่ ๘-๑๐

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่กล่าวถึงการศึกษาและการพัฒนาชนบทไว้อย่างน่าสนใจที่สุด เพราะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไขไว้พร้อมกันซึ่งจะนำไปปฏิบัติได้ทันที ทั้งนี้เนื่องจากผู้เขียนเป็น “นักปฏิบัติ” ทั้งที่ผู้เขียนเองเขียนเกริ่นเอาไว้ในตอนต้นของหนังสือเล่มนี้

สิ่งที่ผู้วิจารณ์สนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ ก็คือ ผู้เขียนมองการศึกษาและการพัฒนาจากทัศนะทางมนุษยศาสตร์ อันเป็นการมองปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยทัศนะแบบอัตวิสัย (Subjective) ทัศนะแบบนี้จะเป็นเครื่องเตือนใจ นักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์? บางท่านซึ่งให้ความสำคัญต่อ ทัศนะแบบวัตถุวิสัย (Objective) ในการมองการศึกษาและการพัฒนาจน “เกินเหตุ” ได้บ้าง เพราะการหมกมุ่นอยู่กับทัศนะแบบอัตวิสัยมากเกินไป อาจจะถูกกล่าวหาว่า “เป็นผู้สำเร็จความใคร่ทางวิชาการด้วยตนเอง” ไปโดยไม่รู้ตัวก็ได้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปฏิรูปการศึกษาของประเทศควรหาเวลาอ่านหนังสือเล่มนี้อย่างยิ่ง

บัณฑิต อ่อนคำ

แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มนุษย์กับสังคม

แปลและเรียบเรียงโดย ยุทธ ตักดีเดชยนต์
จาก Gerhard Lenski

Human Societies : A Macrolevel Introduction to Sociology, New York : McGraw-Hill, 1970.

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๐

“มนุษย์กับสังคม” เล่มนี้ได้้นำจุดมุ่งหมายของการเขียนหนังสือของเกอร์ฮาร์ด เลนสกี ลงไว้ในคำนำ โดยกล่าวถึงปัญหาด้านการเรียนการสอนวิชาทางสังคมวิทยาในมหาวิทยาลัยที่ประสบอยู่ซึ่งเนื้อหา มักจะเน้นหนักที่ระดับจุลภาค (คือเรื่องในค่านิจติวิทยา สังคมและเรื่องเกี่ยวกับสถาบันสังคม) และไม่ทำทนายให้ผู้เรียนสนใจเท่าที่ควร เลนสกีจึงเขียนเปลี่ยนทิศทางใหม่แปลกไปจากเดิม คือ เปลี่ยนแปลงจากแนวโครงสร้างและการหน้าที่ มาสู่แนวทฤษฎีวิวัฒนาการ เพื่อเน้นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของโลกปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์สังคมระดับมหภาค และศึกษาเปรียบเทียบสังคมหลาย ๆ สังคม ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งภายในสังคม เน้นการอธิบายปรากฏการณ์สังคมมากกว่าจะเน้นการอธิบายความหมายของคำต่าง ๆ และจักนำความรู้ทั้งหมดในสาขาวิชามาประสานกัน ซึ่งแนวการศึกษาดังกล่าวนี้จะทำให้วิชาสังคมวิทยามีลักษณะที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียนมากขึ้น ประการสุดท้ายแนวการศึกษาที่เน้นการวิวัฒนาการนี้อาจจะทำให้

สังคมวิทยากลายเป็นวิชาที่ประสานสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน

ผู้แปลได้ชี้แจงไว้ว่า หนังสือ “มนุษย์กับสังคม” ได้เลือกแปลบางบทโดยละเอียด ส่วนใหญ่เป็นการเรียบเรียงโดยสรุปเอาแต่ใจความ

หนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๑๓ บท บทที่ ๑-๓ เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม มนุษย์ในค่านิยมหมายของสังคม การหน้าที่พื้นฐานของสังคม และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมในรูปของการ ต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงและการสูญสิ้นไป บทที่ ๔-๗ กล่าวถึงวิวัฒนาการของสังคมในรูปแบบสังคมเริ่มแรก คือสังคมที่ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์และเก็บพืชผัก สังคมกสิกรรมพืชสวน สังคมกสิกรรม และเริ่มเข้าสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม จนถึงสังคมอุตสาหกรรม ในบทที่ ๘-๑๒ และบทที่ ๑๓ สุดท้ายกล่าวในเชิงสรุปเรื่องที่ผ่านมาทั้งหมด คือกล่าวย้อนหลังเรื่องราวในอดีตระยะยาว และความหวังที่มองสังคมในอนาคตข้างหน้า

หนังสือเล่มนี้เน้นหนักให้ความรู้เกี่ยวกับแนวความคิดวิวัฒนาการอย่างละเอียด หลังจากได้ปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมไว้พอสมควร นับตั้งแต่บทที่ ๕ ที่กล่าวถึง “สังคมที่ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ และเก็บพืชผัก” ในบทนี้ได้นำเสนอหลักฐานทางโบราณคดีกำหนดจุดเริ่มต้นของมนุษย์ เกิดสังคมล่าสัตว์นับตั้งแต่ยุคหินเก่า ตอนต้น ตอนกลาง ตอนปลาย เข้าสู่ยุคหินกลาง และวิเคราะห์สังคมล่าสัตว์ยุคหินเหล่านี้ในระบบย่อยต่างๆ คือในค่านับจำนวน และความหนาแน่นของประชากร การเร่ร่อน สภาพทางเศรษฐกิจ ระบบเครือญาติ รูปแบบทางการปกครอง ความเสมอภาค เผ่าต่าง ๆ ศาสนา ฐานการอบรมให้การศึกษาแก่เด็กด้านศิลปกรรมและการหาความสนุกสนาน และลักษณะประชากรของสังคมล่าสัตว์ยุคหินนี้ไว้อย่างมีน้ำหนักก่อให้เกิดความเข้าใจได้ดีพอสมควร

บทที่ ๖-๗ กล่าวถึงสังคมที่ก้าวหน้าขึ้นมาจากระดับเดิม คือ เป็นสังคมกสิกรรมพืชสวน และสังคมกสิกรรม ในส่วนที่เป็นสังคมกสิกรรมพืชสวน หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายปูทางให้เข้าใจความต่อเนื่องของสังคมล่าสัตว์มาสู่การรู้จักเพาะปลูกแทนการเก็บเกี่ยวเมล็ดพืชที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ โดยกล่าวถึงลักษณะสำคัญของสังคมกสิกรรมพืชสวนในส่วนต่างๆ ของโลก และนำเข้าสู่สังคมกสิกรรมในบทที่ ๗ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมาช่วยทางการเพาะปลูก เช่น การใช้ไถ และเกิดการพัฒนากการสำคัญๆ หลากอย่างตามมา เป็นต้นว่า การประดิษฐ์ตัวหนังสือ การเกิดชุมชนเมือง ซึ่งทำให้เกิดระบบอื่น ๆ ตามมา คือระบบเงินตรา การเมือง บทบาทของศาสนา องค์กรต่างๆ ซึ่งพัฒนาตามลำดับ ระบบต่างๆ เหล่านี้ ผู้เขียนได้อธิบายพร้อมทั้งวิเคราะห์ไว้อย่างละเอียดเมื่อสังคมกสิกรรมได้วิวัฒนาการขึ้นสู่สังคมกสิกรรมก้าวหน้า

บทที่ ๘-๑๒ เป็นขั้นวิวัฒนาการของสังคมที่เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ผู้เขียนได้อธิบายเกี่ยวกับแนวความคิดทางการปฏิบัติ ในรูปแบบของการวิเคราะห์ ทำการเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่าง ๆ พร้อมทั้งนำเอาแนวความคิดของนักวิชาการกลุ่มต่างๆ มาคัดค้านและสนับสนุน ผลของการเปลี่ยนแปลงซึ่งนำเข้าสู่วิวัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างละเอียด

หนังสือเล่มนี้ให้รายละเอียดทั้งด้านเนื้อหาและการวิเคราะห์ระบบอุตสาหกรรมซึ่งเริ่มในบทที่ ๘ โดยการศึกษาประเทศต่างๆ ในระบบอุตสาหกรรมพร้อมกันมิได้มุ่งเน้นศึกษาเพียงประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ ด้วยเหตุผลที่ว่า “ไม่มีสังคมใดที่จะถือเป็นแบบอย่างแทนสังคมอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ถึงแม้ว่าสังคมอุตสาหกรรมทั้งหลายจะมีลักษณะร่วมกันอยู่มาก แต่ละสังคมก็มีได้มีลักษณะเหมือนกันเป็นพิมพ์เดียวกันย่อมมีความแตกต่างกันเหมือนดังที่มีความแตกต่างกันอยู่ในบรรดาสังคมกสิกรรมด้วยกันนั่นเอง ลักษณะที่แตกต่างกันย่อมสำคัญไม่น้อยกว่าลักษณะที่เหมือนกัน

เพราะทำให้เราได้ความคิดเกี่ยวกับรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจเป็นไปได้ในสังคมอุตสาหกรรม” ในบทนี้ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทุกด้านในสังคมอุตสาหกรรม พร้อมทั้งยกตัวอย่างประเทศต่าง ๆ เปรียบเทียบอย่างชัดเจนในส่วนพื้นฐานทางเทคโนโลยีกล่าวถึงเครื่องจักรที่ทันสมัยซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเด่นชัดคือแหล่งที่มาของพลังงานและปริมาณพลังงานที่ผลิตได้ซึ่งเดิมใช้คนและสัตว์เป็นพลังงานที่สำคัญที่สุด (มีบางกรณีใช้พลังน้ำ จากกังหันน้ำ และพลังลม จากการเดินเรือใบและกังหันลม) เปลี่ยนมาใช้ถ่านหิน น้ำมัน บีโตะเลียม แก๊สธรรมชาติ พลังไฟฟ้าจากน้ำและพลังนิวเคลียร์แทน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถเอาชนะอุปสรรคสิ่งกีดขวางของธรรมชาติ และสามารถเอาชนะขีดจำกัดของธรรมชาติอีกด้วย เป็นต้นว่าอิทธิพลของภูมิอากาศมีน้อยลง เพราะระบบการทำความร้อน และการปรับอากาศสมัยใหม่กับการชลประทาน ในปัจจุบันเครื่องวัดความก้าวหน้าของสังคมที่ยอมรับร่วมกันคือ รายได้ประชาชาติ รายหัว ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมากกับเครื่องวัดความพัฒนาทางเทคโนโลยีอื่น ๆ และเป็นตัวเลขที่มีการเก็บไว้สำหรับเปรียบเทียบเป็นรายปีหลาย ๆ ปี ในประเทศหลายประเทศ เป็นประโยชน์ในการศึกษาอย่างมาก หนังสือเล่มนี้ ได้ชี้ให้เห็นรายได้ประชาชาติต่อหัวเปรียบเทียบระหว่างประเทศอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้เห็นแนวโน้มของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นนอกจากปัจจัยทางเทคโนโลยี ในบทนี้ ยังกล่าวถึงแนวโน้มทางประชากร การเจริญพันธุ์และมฤตภาพ ระบบขององค์การทางสังคม การแยกแยะออกเป็นส่วนต่างๆ (Differentiation of Parts) ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันมีมากขึ้น (Increased Social Interaction) โดยอธิบายอย่างคร่าวๆ หลายประเทศพร้อมกัน และส่งท้ายด้วยองค์ประกอบทางการเมือง ซึ่งกล่าวไว้ค่อนข้างละเอียด ถึงแนวโน้มของประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ ผู้เขียนได้แสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า “การ

กล่าวถึงระบอบการเมืองประชาธิปไตยมักจะถูกกล่าวในลักษณะว่าเป็นหรือไม่เป็น (Categorical) แทนที่จะถือว่าเป็นสิ่งที่มีมากหรือน้อย (Variable) เรามักจะกล่าวว่าประเทศนั้น ประเทศนี้ เป็นหรือไม่เป็นประชาธิปไตย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างมากกว่ากันในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นี่เป็นความผิดพลาดอย่างสำคัญเพราะไม่มีสังคมขนาดใหญ่แห่งใดที่มีระบอบประชาธิปไตยอย่างบริสุทธิ์จริง ๆ...” จากข้อคิดดังกล่าวผู้เขียนได้ยกตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษและสวีเดน ทางด้านมูลเหตุต่างๆ ของแนวโน้มประชาธิปไตย ผู้เขียนใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาอธิบายตามลำดับ โดยอธิบายถึงการส่งผลต่อระบบการปกครองประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม และผลสืบเนื่องจากการเติบโตของประชาธิปไตย และสังคมอุตสาหกรรมโดยโยงให้เห็นถึงการก่อเกิดองค์การทางการเมืองใหม่ คือพรรคการเมือง มีการจัดตั้ง และเสถียรภาพทางการเมือง การเติบโตและขยายตัวของรัฐบาล การเติบโตและเปลี่ยนแปลงของระบบราชการและการสงคราม หัวข้อย่อยเหล่านี้ ได้เสนอข้อมูลย้อนหลังในอดีตในลักษณะนำตัวเลขจากประเทศต่างๆ มาเปรียบเทียบให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

วิวัฒนาการในขั้นตอนของสังคมอุตสาหกรรม เฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผู้เขียนได้อธิบายอย่างชัดเจนในบทที่ ๑๐ ลักษณะประการแรกคือ การผลิตย้ายเข้ามาในเมือง (Urbanization of Production) การอพยพของประชากร จากชนบทเข้าสู่เมืองมีมากนับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๑๘ และปัจจุบันอัตราส่วนประชากรในเมืองกับชนบทในสังคมอุตสาหกรรมตรงข้ามกับอัตราส่วนในสมัยก่อน คือ สังคมอุตสาหกรรมปัจจุบันประชากรกว่าร้อยละ ๘๐ อยู่ในเมือง ร้อยละไม่ถึง ๑๐ อยู่ในชนบท ในบทนี้กล่าวถึงการก่อเกิดเศรษฐกิจระบบตลาด ก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรมซึ่งไม่มีสังคมใดที่ได้ชื่อว่ามีระบบเศรษฐกิจแบบใช้กลไก

ของตลาด คือใช้แรงงานต่าง ๆ ของตลาดเสรีเป็น เครื่องักตุนปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการกระจาย ผลผลิต แต่ในปลายศตวรรษที่ ๑๘ ดูเหมือนว่าสังคม อุตสาหกรรมทุกสังคมมีระบบเศรษฐกิจที่อาศัยกลไก ของตลาดอย่างสมบูรณ์ เพราะสังคมเหล่านี้ตกอยู่ใต้ การควบคุมของพรรคการเมือง ของชนชั้นพ่อค้านัก- ธุรกิจซึ่งเชื่อในหลักที่ว่า รัฐบาลที่ที่สุคคือรัฐบาลที่ บังคับน้อยที่สุด (government governs best which governs least) แต่ระบบเศรษฐกิจที่อาศัยกลไกของ ตลาดก็มีจุดอ่อนหลายประการ เมื่อนำมาใช้จึงมีการ เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (mixed market-command economy) ในประเทศอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่มากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษที่ ๑๙๓๐ เป็นต้นมา จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจเดิมก็คือ มีแนวโน้มที่ทำให้คนรวยยิ่งรวยมากขึ้น ส่วนคนจนยิ่งจนลงไป เพราะ ลักษณะการเฉลี่ยต้นทุนตายตัว (fixed cost) ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกาเกือบทุกสาขาต้องอยู่ใน ลักษณะผูกขาดแทบทั้งสิ้น การอยู่รอดของระบบตลาด ขณะนั้นเนื่องจากมีกฎหมาย แอนตี้ทรัสต์ รัฐบาลเข้า มาควบคุมรักษาไว้มีฉะนั้นระบบตลาดจะทำลายตัวของมันเอง นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจเดิมนั้นยังขาดการ คำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นส่วนรวม ในขณะที่ภาวะสังคมขณะนั้นอยู่ในยามสงคราม ซึ่งจำเป็นต้อง เน้นระบบควบคุม (command economy) ระบบ เศรษฐกิจจึงเปลี่ยนเป็น ระบบผสมเพื่อจำกัดข้อบก- พร่องที่เกิดขึ้น ระบบเศรษฐกิจอีกรูปหนึ่งซึ่งนำมา อธิบายในบทนี้ คือระบบเศรษฐกิจในรัฐเผด็จการ เบ็ดเสร็จ ซึ่งใช้ในสังคมที่ปกครองโดยลัทธิฟาสซิสต์ หรือคอมมิวนิสต์ ในระบบนี้ใช้วิธีบังคับแทนที่กลไก ของตลาดจะมีบทบาทกลับใช้วิธีบังคับ คือเศรษฐกิจ ที่มีการวางแผน (planned economy) และการวางแผน นี้มาจากส่วนกลาง (centralized planning) ซึ่งผู้เขียน ได้ยกตัวอย่าง ประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจประเภทนี้ และยกจุดอ่อนข้อบกพร่องจากการใช้ ก่อให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงโดยนำเอาลักษณะของ ระบบตลาดกลับ เข้ามาใช้ในเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ภายหลัง กล่าวโดย สรุปร ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างระบบเศรษฐกิจประเภท ต่าง ๆ ที่ใช้ตั้งแต่สังคมเริ่มอุตสาหกรรมจนถึงปัจจุบัน และคาดการณ์ไว้ว่า ในอนาคตสังคมอุตสาหกรรมที่ ใช้ลัทธิต่าง ๆ มีแนวโน้มไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีความ สมดุลย์มากขึ้น คือเป็นระบบผสมทั้งกลไกของตลาด และการควบคุมจากส่วนกลาง

ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงองค์การทางเศรษฐกิจรูป ใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรมคือบริษัท สหภาพ แรงงาน สมาคมวิชาชีพ และสหกรณ์ ขณะที่องค์การ แบบเก่า ๆ ที่ยังคงมีอยู่ต่อไปคือ ธุรกิจครอบครัว ปรากฏการณ์อีกลักษณะหนึ่งที่มีอยู่ใน สังคมทุกสมัย คือระบบการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม ผู้เขียนได้อธิบาย ไว้ค่อนข้างละเอียดสำหรับสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ซึ่งมีการแบ่งระบบช่วงชั้นทางสังคมที่สลับซับซ้อน โดยพิจารณาปัจจัยทางด้านอาชีพ ด้านทรัพย์สินสมบัติ ด้านการเมือง การศึกษา ด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์และ ศาสนา อายุและเพศ และอภิปรายถึงผลสืบเนื่องจาก การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม โดยเฉพาะถ้าพิจารณา เปรียบเทียบสังคมอุตสาหกรรมก้าวหน้าปัจจุบันกับ สังคมกสิกรรมในอดีตแล้ว สภาพปัจจุบันนั้นมีแนวโน้มให้เกิดความเสมอภาค และเลื่อนฐานะของคนได้ มากขึ้น

ในบทที่ ๑๑ กล่าวถึงความรู้ความเชื่อต่าง ๆ ใน สังคมอุตสาหกรรม โดยอธิบายถึงสถาบันทางศาสนา ซึ่งวิวัฒนาการต่อเนื่องมาจากอดีตจากผู้นำหลายคน และผลจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในด้านความเชื่อถือต่าง ๆ หลายประการ ส่วนสถาบันครอบครัวผู้เขียนได้อธิบายถึงกลุ่มเครือญาติ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของครอบครัวเกี่ยว บัปัญหาการหย่าร้าง ภาวะการเป็นม่ายและการสมรสใหม่ โดยเปรียบเทียบระหว่างสังคมกสิกรรม และสังคม อุตสาหกรรมยุคใหม่ ในหลายประเทศให้เห็นชัดเจน พอสมควร

ผู้เขียนย้อนมาอธิบายถึงสังคมที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรมในบทที่ ๑๒ โดยศึกษาเปรียบเทียบประเทศต่าง ๆ ที่กำลังพัฒนา และกล่าวถึงปัจจัยสำคัญ ๆ ของประกอบที่คล้ายคลึงกับประเทศสังคมอุตสาหกรรม และให้ข้อสรุปในตอนท้ายว่าจากทัศนะเชิงวิวัฒนาการ ประสบการณ์ของสังคมกสิกรรมพืชสวนที่กำลังพัฒนา มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจน ระหว่างวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมกับวิวัฒนาการทางชีววิทยา ในทางชีววิทยามีการเปลี่ยนแปลงทีละขั้น และมักจะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ แต่วิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมโดยวิธีแพร่กระจายออกไปมิได้มีขีดจำกัดเช่นนั้น การพัฒนาที่ใช้เวลาถึง ๕ พันปีอาจจะบีบเข้ามาเหลือเพียงไม่กี่ชั่วโมง

ในบทที่ ๑๓ อันเป็นบทสุดท้ายมีชื่อว่า “มองย้อนไปข้างหลัง และความหวังข้างหน้า” (Retrospect and Prospect) ผู้เขียนได้เขียนในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพสังคมที่ผ่านมานในอดีตระยะยาว ในเรื่องเสรีภาพ ความยุติธรรม ศีลธรรมจรรยาและความผาสุก สำหรับในส่วนของการมองไปข้างหน้า ผู้เขียนได้กล่าวถึงหัวข้อที่น่าสนใจหลายหัวข้อโดยใช้หลักที่เรียกว่า Probabilism คือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ไม่เท่ากัน บางอย่างไม่น่าจะเกิดเพราะว่าเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไป บางอย่างไม่เกิดเพราะว่าต้องอาศัยเหตุการณ์อื่นเป็นพื้นฐานและเมื่อพื้นฐานยังไม่มี บางอย่างไม่เกิดเพราะขึ้นกับค่านิยมซึ่งยังมองไม่เห็นว่ามีผู้นำสังคมปัจจุบันหรือผู้ที่เข้ามาเป็นผู้นำต่อไป ได้ยึดถือแนวค่านิยมนั้นตรงกันข้าม บางอย่าง น่าจะเกิดเพราะว่าให้ประโยชน์มากแต่ลงทุนเพียงเล็กน้อย หรือเพราะว่าพื้นฐานในการพัฒนาการมีพร้อมมูลอยู่แล้ว หรือว่าเพราะมีความสอดคล้องกับค่านิยมของผู้มีอำนาจที่ตัดสินใจ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่ามากเล่มหนึ่งทางสังคมวิทยา เมื่อผู้แปลได้ถ่ายทอดออกมาเป็น

ภาษาไทยเพื่อใช้สำหรับนักศึกษาอ่าน ประกอบจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาที่จะได้อ่านในภาษาของตนเอง ในราคาที่ไม่แพงจนเกินไปนัก หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เบื้องต้น ตามแนวสังคมวิทยามหากาณ ซึ่งเนื้อหาสาระแตกต่างไปจากหนังสือสังคมวิทยาเบื้องต้น ส่วนใหญ่ซึ่งปูพื้นฐานแนวความคิดเบื้องต้นทางสังคมวิทยาให้ผู้เรียนได้เข้าใจ สำหรับ “มนุษย์กับสังคม” เล่มนี้ ดูเหมือนว่าผู้อ่านควรจักได้มีพื้นฐานความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยามาก่อนแล้วจึงจะอ่านได้อย่างเข้าใจ ขณะเดียวกันก็ควรได้มีความรู้เบื้องต้นในวิชาทางสังคมศาสตร์ แขนงอื่น ๆ มาบ้างแล้วพอสมควรด้วย อาทิเช่น ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ (กล่าวถึงแนวความคิดด้านการปกครอง ค่านิยม เช่น เสรีภาพ ความยุติธรรม) ทางมนุษยวิทยา และประชากรศาสตร์ เป็นต้น ในทัศนะของผู้วิจารณ์ ถ้าจะให้หนังสือเล่มนี้ในวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น โดยที่ผู้เรียนยังไม่มีวิชาทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ เป็นพื้นฐานแล้ว ก็ไม่แน่ใจนักว่าจะสามารถล่องลุดถึงเป้าประสงค์ตามที่ผู้เขียนได้ระบุไว้หรือไม่ แต่ถ้าหนังสือเล่มนี้นำมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบในชั้นสูงกว่าความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยาแล้วเห็นได้ว่าน่าจะทำให้คุณค่ามากแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะในสายสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา โดยขึ้นอยู่กับการพิจารณาของอาจารย์ผู้สอนที่จะหยิบยกส่วนใดส่วนหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ เข้ามาประกอบการเรียนการสอน เช่น วิชาสังคมวิทยาชนบท สังคมวิทยาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม สังคมวิทยาอุตสาหกรรม มนุษย์ทางประยุกต์ และด้านการพัฒนาสังคม เป็นต้น

ปราณี ฐิติวัฒนา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

CAMBODIA : STARVATION & REVOLUTION

George C. Hildebrand and Gareth Porter

Monthly Review Press, N.Y., 1976

๑๒๔ หน้า (ภาพประกอบ), \$ 3.25

“นับว่าเรารู้เรื่องราวการแทรกแซงของอเมริกา และผลที่มีต่อประเทศกัมพูชาน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับที่กระทำในประเทศอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดแคลนข่าวสารประการหนึ่ง กับอิทธิพลของฝ่ายบริหารที่จะปกปิดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้อีกประการหนึ่ง.....” (ส่วนหนึ่งจาก คำนำ ของหนังสือเล่มนี้ที่เขียนโดย จอร์จ แมคที เคียน ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผู้หนึ่ง แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล) ข้อความดังกล่าวข้างต้นมีส่วนถูกต้องอย่างมาก เพราะหลังจากเดือนเมษายน ๒๕๑๘ เป็นต้นมา ก็ไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าอะไรเกิดขึ้นกับชาวเขมร หลังจากที่ประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมนิยม แหล่งข่าวหลายต่อหลายแห่งได้รายงานถึงความทารุณโหดร้ายของรัฐบาลใหม่ที่เข้าปกครองประเทศแทนรัฐบาลลอนนอล บางข่าวกล่าวว่ามีการสังหารหมู่ประชาชนเกิดขึ้น บางข่าวก็ว่าผู้ปกครองใหม่กระทำทารุณกรรมต่างๆ โดยเฉพาะบังคับให้ผู้คนที่อยู่ในกรุงพนมเปญและเมืองใหญ่อื่นๆ อพยพออกจากเมืองไปอยู่ชนบทจนหมดสิ้น รวมทั้งเอาผู้คนเหล่านี้ไปไถนาแทนควาย (หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับหนึ่งที่มีชื่อของบ้านเราก็คือพิมพ์ข่าวนี้และลงภาพประกอบด้วย) ขณะเดียวกันก็มีคนเขมรอพยพข้ามเขตแดนมาไทยอยู่ตลอดเวลาตอนสงครามเล็กใหม่ ๆ นาน ๆ ครั้งจึงจะมีข่าวที่เกี่ยวกับกัมพูชาใหม่สักทีเช่น ขณะนี้กัมพูชาได้พัฒนาการปลูกข้าวได้ดีขึ้น รวมทั้งคาดว่าอาจสามารถส่งข้าวออกสู่ตลาดโลกได้เหมือนแต่ก่อน หรือมีก็ประชาชนกัมพูชาที่มีความสามัคคีกันเป็นอันดีช่วยรัฐบาลใหม่พัฒนาประเทศชาติอย่างแข็งขัน โดยการออกแรงร่วมกันทำที่กักเก็บน้ำ ชุกคุตลง เป็นต้น ข่าวต่าง ๆ ทั้งหลายยังคง

ลับสนอยู่เป็นอันมากไม่ว่าอันไหนถูกคิดอย่างไร เมื่อประธานาธิบดีคาร์เตอร์แห่งสหรัฐฯ ได้เน้นนโยบายสิทธิมนุษยชนเมื่อปี ๒๕๒๐ ก็ปรากฏว่าผู้คนต่างก็สนใจเขมรอีกครั้งหนึ่ง คนจำนวนมากอยากทราบว่าอะไรเกิดขึ้นกับกัมพูชาจริง ๆ กลุ่มประสานงานเพื่อศาสนาและสังคมของไทยก็ได้เขียนหนังสือต่อนายเอียง ซารีเพื่อขอทราบสถานะของสิทธิมนุษยชนของประชาชนกัมพูชา รวมทั้งขออนุญาตเข้าไปดูด้วยเมื่อกลางปีนี้ตอนที่นายเอียง ซารี มาเยือนไทยอย่างเป็นทางการครั้งล่าสุด ในที่สุดเมื่อกลางเดือนตุลาคมนี้เองนายพอล พต ผู้นำกัมพูชาก็ได้ยื่นหนังสือต่อนาย เคอร์ควิลล์โฮมเลขาธิการสหประชาชาติให้ไปเยือนกัมพูชา รวมทั้งตรวจสอบสิทธิมนุษยชนของชาวกัมพูชาด้วยว่าเป็นอย่างไร เมื่อนั้นเราท่านก็คงจะได้รู้กันเสียที่ว่า โฉมหน้าใหม่ของกัมพูชาเป็นอย่างไร สิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศนั้นเป็นอย่างไรบ้าง มีการละเมิดสิทธิกันมากน้อยแค่ไหนนั่นคือที่มาของหนังสือเล่มนี้ที่ได้พยายามจะให้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกัมพูชาทั้งช่วงก่อนและหลังการปลดแอกจะทำได้สำเร็จไม่ว่าจะเป็นภาพพจน์ที่ชัดเจนของปัญหาทางเศรษฐกิจที่แก้ไม่ตกของกัมพูชา อันเป็นผลเนื่องมาจากการแทรกแซงของอเมริกา รวมทั้งวิธีการที่ผู้นำกลุ่มใหม่ของประเทศได้ใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้หรือการอธิบายว่าอะไรเป็นเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการอพยพผู้คนออกจากกรุงพนมเปญและเมืองใหญ่อื่นๆ และสภาพความเป็นอยู่ในกรุงพนมเปญหลังจากอพยพผู้คนออกไปหมดแล้ว หรือการก่อสร้างตัวของแนวร่วมปลดแอกประชาชาติของกัมพูชาในเขตชนบท ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจชนบทที่แทบจะไม่มีอะไรเหลือให้กลายเป็นรากฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับรัฐบาลลอนนอล ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากอเมริกา จนประสบความสำเร็จได้อย่างไร และในท้ายที่สุดก็คือการที่รัฐบาลใหม่ของกัมพูชาสามารถปฏิวัติการเกษตรกรรมสำเร็จได้อย่างไร

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๕ บทด้วยกันคือ บทนำเรื่อง บทที่ ๑ ว่าด้วย ปัญหาเรื่องความอดอยาก ในกรุงพนมเปญ บทที่ ๒ กล่าวถึงการอพยพผู้คนออกจากพนมเปญ และบทที่ ๓ ว่าด้วยการปฏิวัติการเกษตรกรรมของกัมพูชา และบทสุดท้ายเป็นบทสรุป โดยมีนายจอร์จ แมคที เคซิน แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล เป็นผู้เขียนคำนำ นอกจากนี้ท้ายเล่มยังมีบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในกัมพูชาด้วย

ในบทนำ ผู้เขียนได้ให้ภาพกว้าง ๆ ของกัมพูชา ในอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังจาก นายพล ลอน นอล ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากเจ้าสีหนุ และประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็นแบบสาธารณรัฐ และตั้งตัวเองเป็นประธานาธิบดี เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๓ และนโยบายการเมืองของอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีนิกสันที่ ต้องการต่อต้านพวกเวียดกง เรื่อยมาถึงยุคประธานาธิบดีฟอร์ดซึ่งยึดเชื้อสงครามออกไปอีก จนกระทั่ง สงครามปลดแอกกัมพูชาได้ประสบความสำเร็จ นับว่า ผู้เขียนทั้งสองทำได้ดีพอสมควร สำหรับการปูพื้น เรื่องราวความเป็นมาของกัมพูชา อย่างย่อ ๆ ก่อน ที่ผู้อ่านจะได้อ่านรายละเอียดในบทต่อ ๆ ไป

บทที่ ๑ ว่าด้วยปัญหาความอดอยากในพนมเปญ ในบทนี้ผู้เขียนได้เล่าให้เห็นสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจของเขมรที่ผ่านมาในอดีต จากการเป็นประเทศที่มีการส่งข้าวออกประเทศหนึ่งที่สำคัญของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาเป็นประเทศที่ต้องรับความช่วยเหลือทางอาหารจากต่างประเทศ (สหรัฐ ฯ) ภายหลังจากการรัฐประหารของนายพล ลอน นอล ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้ อย่างไร และอะไรเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของกัมพูชากองเสื่อมทรามลง ผู้เขียนได้ยกเอาตัวเลขสถิติข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ ส่วนสำคัญอันเป็นที่มาของเนื้อหาในบทนี้คือ การพังทลายของเขตเพาะปลูกที่สำคัญของรัฐบาล ลอนนอล อันเนื่องมาจากการทิ้งระเบิดอย่าง

หนักของอเมริกาเพื่อปราบปรามฝ่ายตรงกันข้าม รวมทั้งสะกดกั้นพวกเวียดกง นอกจากนี้ทำกินจะไม่สามารถทำได้แล้วเพราะระเบิด ประชาชนยังไม่อาจอาศัยอยู่ในชนบทได้ ผลก็คือทำให้ผู้คนในพนมเปญเพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นอันมาก ภาวะความอดอยากขาดแคลนที่มีมาแต่เดิมก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น แม้ว่าอเมริกาจะให้ความช่วยเหลืออย่างไรก็ไม่เพียงพอ ส่วนเขตนอก ๆ ก็ตกอยู่ภายใต้การยึดครองของฝ่ายแนวร่วมปลดแอกประชาชาติกัมพูชา สิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับกรกล่าวถึงการเมืองในโลกที่สามโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีการปกครองโดยทหารคือ การคอร์รัปชันอย่างขนานใหญ่ ซึ่งนี่เองเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ความช่วยเหลือจากต่างประเทศมักจะไม่ถึงมือชาวบ้าน หากแต่จะคั่งอยู่แถว ๆ นายทหารระดับสูงแน่นอนที่สุดก็คือ ความเคียดแค้นและความทุกข์ทรมานต่าง ๆ ที่ประชาชนคนธรรมดาได้รับจากสงคราม เด็กจำนวนมากในพนมเปญต้องตายไปเพราะโรคขาดอาหาร รวมทั้งจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เพราะขาดภูมิป้องกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายความช่วยเหลือของอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่า รายได้ส่วนใหญ่ของรัฐที่มีไว้ใช้จ่ายนั้น ส่วนใหญ่มาจากอเมริกา (ร้อยละ ๙๕.๑ ของงบประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ มาจากอเมริกา, หน้า ๓๓) ดังนั้นแท้ที่จริงแล้วอเมริกาเองเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของประชาชนกัมพูชาอย่างแท้จริง หารัฐบาลลอนนอลไม่ คู้ตัวเลขจากความช่วยเหลือที่อเมริกาให้แก่กัมพูชาแล้วจะเห็นว่า ส่วนใหญ่อเมริกาเน้นความช่วยเหลือทางทหารมากกว่าทางเศรษฐกิจหรือภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไปที่กำลังประสบกับความอดอยาก ทั้ง ๆ ที่ประชาชนเหล่านี้ต้องอพยพเข้าเมืองเพราะการทิ้งระเบิดของอเมริกา (ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๖ อเมริกาให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชารวมทั้งสิ้น ๗๔๘ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ เงินนี้ใช้ในการช่วยเหลือผู้ที่อพยพมาจากชนบทเพียง ๑.๑ ล้านดอลลาร์

เหรียญสหรัฐ ที่เหลือใช้ไปในการซื้ออาวุธสำหรับทำสงครามและจ่ายเป็นเงินเดือนทหาร, หน้า ๓๓) เหตุการณ์ต่าง ๆ ในบทนี้ชี้ให้เห็นถึงความทารุณโหดร้ายของสงครามและความไม่ใส่ใจของอเมริกา และการตีค่าชีวิตของประชาชนกัมพูชาว่าไม่มีค่าอะไรเลยเพียงเพื่อจะยึดสงครามออกไปอีกหนึ่งปีเท่านั้น (หน้า ๓๔)

บทที่ ๒ นั้นเป็นบทที่วาดด้วยการอพยพผู้คนออกจากพนมเปญและเมืองใหญ่ ๆ ผู้เขียนได้ยกเอาคำกล่าวโจมตีของสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่กระทำต่อการอพยพคนออกจากพนมเปญว่า เป็นการกระทำที่ป่าเถื่อนโหดร้าย ปราศจากการให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์ (หน้า ๓๕) แม้กระทั่งนักเขียนผู้ที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์เองในปีนั้นก็ได้มาจากการเขียนข่าวป้ายสีรัฐบาลใหม่ กัมพูชาว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความไร้ซึ่งเหตุผลของบรรดาผู้นำที่ยึดมั่นอยู่กับอุดมการณ์ เหตุที่ปฏิกริยาของบรรดาสื่อมวลชนแสดงมาในคำณวนเป็นส่วนใหญ่เช่นนั้นเป็นเพราะว่า ส่วนหนึ่งไม่ได้รับข่าวสารที่ถูกต้องเป็นจริง และการขาดความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกัมพูชา ซึ่งมีผลให้ไม่สามารถประเมินความสามารถและกำลังที่ถูกต้องของฝ่ายปฏิวัติได้

ในส่วนของที่เกี่ยวกับประเด็นแรกนั้น แท้จริงแล้วการวางแผนทิ้งระเบิดให้ผู้คนอพยพเข้าอยู่ในเมืองเป็นจำนวนมากนั้น เป็นหมากการเมืองที่สหรัฐฯ วางเอาไว้ เพราะคิดว่ากลุ่มผู้ปกครองใหม่คงจะไม่มีวิธีการจัดการกับปัญหาความอดอยากที่เกิดขึ้นนี้ได้ และถ้าเป็นเช่นนั้น ประชาชนก็จะพากันลุกฮือขึ้นทำการต่อต้านรัฐบาลใหม่ อันจะก่อให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นได้ และเมื่อนั้นอเมริกาและสมุนก็จะทำการแทรกแซงยึดอำนาจคืนอีกครั้งหนึ่ง แต่แผนนี้ก็มิประสบความสำเร็จเพราะผู้นำกลุ่มใหม่รู้เท่าทันในแผนนี้ จึงได้วางแผนที่จะอพยพผู้คนออกจากพนมเปญเอาไว้

ล่วงหน้าแล้วก่อนที่จะทำการปลดแอกได้สำเร็จ อย่างไรก็ตามอเมริกาก็ไม่ลดความพยายามที่จะกลับมามีอำนาจเหนือกัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง โดยทำการบ่าวประกาศไปทั่วว่าผู้นำใหม่ของกัมพูชาจะเอาคนเหล่านี้ไปสังหารหมู่หรือไม่ก็เอาไปโยนเอาคนเหล่านี้ไปทิ้งให้ตายเพราะประชาชนเขมรคงจะต่อต้านการอพยพออกสู่ชนบทครั้งนี้ แต่ผู้นำใหม่ของกัมพูชาที่แก้ได้ทันโดยใช้วิธีการหนามยอกเอาหนามบ่งคือ บ่าวประกาศเรียกร้องให้ประชาชนรีบอพยพไปอยู่ชนบทโดยเร็วเพราะว่าอเมริกาจะกลับมามีอำนาจเหนือกัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง ข้อพิสูจนที่ยืนยันความพยายามนี้คือ กรณีเรือมายาเกซ (๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๘)

แท้ที่จริงแล้วความพยายามต่าง ๆ ของอเมริกาข้างต้นเป็นความตั้งใจที่จะปกปิดอาชญากรรมที่ตัวเองได้ทำไว้กับกัมพูชา โดยการโฆษณาบิดเบือนร้ายความผิด การอพยพผู้คนออกจากพนมเปญไปให้ผู้นำใหม่ของกัมพูชา เพื่อเป็นการทดแทนเรื่องการ “นองเลือด” ซึ่งเป็นข้ออ้างของสหรัฐฯ อยู่หลายปีในการยึดยึดสงครามออกไป การกล่าวหาเรื่อง “ความอดอยาก” ที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงความพยายามอย่างง่าย ๆ อีกอันหนึ่งของอเมริกาที่จะป้ายสีความสำเร็จในการปฏิวัติของประเทศอินโดจีนที่มีชัยชนะต่อตนเอง

ในส่วนของที่เกี่ยวกับประเด็นที่สองก็คือ หลังจากที่ได้มีการตั้งแนวร่วมปลดแอกประชาชนชาติกัมพูชาแล้ว ทหารปฏิวัติ นอกจากจะทำการรบแล้ว ยังทำการผลิตอีกด้วย และได้นำเอาการปลดปล่อยชาวบ๊อง ๒ ครั้ง จากอดีตกลับมาใช้เป็นประโยชน์อีกครั้งหนึ่ง ทำให้ในเขตชนบทเต็มไปด้วยข้าวปลาอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับการคาดการณ์ถึงความพยายามของอเมริกาที่จะกลับมามีอำนาจอีกครั้งหนึ่งและถนนต่าง ๆ เสีย

หายจากการทิ้งระเบิด ทำให้การขนส่งอาหารมาสู่เมือง
ไม่อาจเป็นไปได้ ฉะนั้นจึงได้มีการวางแผนที่จะอพยพ
คนออกจากพนมเปญให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อ
หลีกเลี่ยงวิกฤติการณ์ต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุดก็คือ
การรักษาชีวิตประชาชนกัมพูชาซึ่งมีค่าเอาไว้สำหรับ
การพัฒนาประเทศในวันข้างหน้า

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การอพยพผู้คนออกจากเมือง
พนมเปญและเมืองใหญ่อื่น ๆ นั้นเป็นไปด้วยดี ตลอด
ระหว่างทางก็มีการเตรียมการให้ความช่วยเหลือประ-
ชาชนทุกระยะไม่ว่าจะเป็นค้ำอาหารและการรักษา
พยาบาล ตลอดจนถึงที่พักหาได้เป็นการเดินทางออกไป
พบกับความตายทั้งที่หลายคนคาดคิดเอาไว้ไม่ (หน้า
๕๐)

นอกจากกล่าวถึงกระบวนการการอพยพผู้คนออก
จากพนมเปญแล้ว ในบทนี้ผู้เขียนยังได้เล่าถึงสภาพ
การทางการแพทย์ก่อนและหลังการปฏิวัติอีกด้วย โดย
เล่าถึงสิ่งต่างที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาลในกรุงพนมเปญ
ในช่วงระหว่างสงครามว่าเป็นอย่างไร ซึ่งทำให้ผู้อ่าน
พอจะนึกภาพได้ออกกว่าทำไมจึงจำเป็นต้องเอาคนป่วย
ออก ปล่อยให้เป็นโรงพยาบาลร้าง

และในตอนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนได้เล่าถึง
ระบบการแพทย์ของรัฐบาลแนวร่วมประชาชาติกัม-
พูชาว่าเป็นอย่างไร สิ่งที่น่าสนใจก็คือ รัฐบาลใหม่
สามารถปรับปรุงการแพทย์ที่มีอยู่มารับใช้ประชาชน
จนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ทั้ง ๆ ที่มีความ
ขาดแคลนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเวชภัณฑ์หรือ
บุคลากรก็ตามที่ ซึ่งในหลาย ๆ ส่วนผู้วิจารณ์มีความ
เห็นว่าดี และมีประสิทธิภาพกว่าหลายประเทศที่มี
ความ “ทันสมัยทางการแพทย์” มากกว่ากัมพูชา แต่
ประชาชนคนยากจนไม่ได้รับการเหลียวแลจากแพทย์
เลย

บทที่ ๓ ว่าด้วย การปฏิบัติเกษตรกรรมของ
กัมพูชา ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าบทนี้เป็นบทที่ดีที่สุด

ของหนังสือเล่มนี้ และประเทศที่ด้อยพัฒนาทั้งหลาย
ควรที่จะได้มีการศึกษาถึงวิธีการพัฒนาการเกษตรของ
กัมพูชา ตลอดจนใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาชน-
บททั้งแบบสมบูรณ์แบบ และไม่สมบูรณ์แบบใดเป็น
อย่างดี

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความเป็นมาของการ
พัฒนาการเกษตรของกัมพูชา จนกระทั่งประสบความสำเร็จ
สำเร็จดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้เขียนได้เล่าถึงความ
เป็นมาในอดีตของเศรษฐกิจชนบททั้งเดิมของกัมพูชา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการชลประทานจากพลังน้ำ
ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิวัติการเกษตรในสมัย
ปัจจุบัน กล่าวโดยทั่วไปแล้ว การเกษตรในอดีตของ
กัมพูชาก็คล้ายคลึงกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียคือ
ประชากรกว่าร้อยละ ๘๐ เป็นชาวนา ทำนาตาม
ธรรมชาติชาวนามีที่ดินทำกินขนาดเล็กและมีหนี้สินอยู่
ทั่วไป ผลผลิตที่ได้มีปริมาณต่ำกว่าทุกประเทศในแถบนี้
(หน้า ๖๐) สภาพความเป็นอยู่แร้นแค้น ทั้ง ๆ ที่
กัมพูชาก็เคยมีความรุ่งเรืองในการชลประทานในอดีต
และพื้นที่ส่วนใหญ่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากขาดแรง
จูงใจในการผลิต เพราะผลผลิตราคาต่ำ ชาวนาต้อง
จ่ายค่าเช่าในอัตราที่สูง ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้
ที่แพงลิบลิ่ว ดังนั้นชาวนาจึงตกอยู่ใต้อาณาเขต
จน เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้
ให้งานการจัดตั้งชาวนาชาวยุโรปของแนวร่วมปลดแอก
ประชาชาติกัมพูชาประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว
ซึ่งไม่เพียงแต่ชาวนาชาวยุโรปเหล่านี้จะเข้ามามีส่วนสนับ
หนุนกองทัพปลดแอกทางค้ำอาหารแล้ว ยังมีส่วน
ร่วมในการพัฒนาการเกษตรของกัมพูชาให้ก้าวหน้า
ไปด้วย และเป็นกองกำลังที่สำคัญในการปลดแอก
ประชาชาติกัมพูชาในเวลาต่อมา กล่าวได้ว่า แนวร่วม
ปลดแอกประชาชาติกัมพูชาเป็น “แนวร่วมที่ใหญ่ที่
สุดในโลกจากชนทุกชั้นตั้งแต่กษัตริย์จนถึงชาวนา”
(หน้า ๖๕)

หลังจากที่ได้รับการสนับสนุนจากชนทุกชั้นอย่างกว้างขวางแล้ว งานปฏิวัติเกษตรกรรมก็ได้เริ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ที่นำมาใช้ในเศรษฐกิจชนบทแล้วแต่เป็นไปเพื่อการทำลายวัฏจักรของความค้ำยพัฒนา ซึ่งเป็นต้นตอของความยากจนทั้งสิ้น โดยยึดความเป็นมาในประวัติศาสตร์และความจำเป็นของประเทศในขณะนั้นเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ความรุนแรงของสงครามที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในชนบทด้วย นั่นคือ สงครามได้ทำลายสังคมชนบทดั้งเดิมลงไป ทั้งระบบการผลิตและวิธีการผลิต ทำให้การจัดตั้งชาวนาเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ดังที่นักการทูตกัมพูชาผู้หนึ่งได้กล่าวไว้ในฤดูใบไม้ร่วงปี ๒๕๑๘ ว่า เราสามารถพัฒนาการผลิตได้เพราะว่า โครงสร้างการเกษตรแบบเก่าได้ถูกทำลายไปแล้วในสงคราม” (หน้า ๗๐)

แนวร่วมปลดแอกประชาชนได้เริ่มกันเอาการปฏิรูปการเกษตรขั้นพื้นฐานมาใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๔ โดยทำการลดค่าเช่าและหนี้สินของชาวนาได้เป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้ก็ได้มีการจัดระเบียบการใช้ที่ดินเสียใหม่ให้มีประสิทธิภาพ และได้เริ่มจัดตั้ง “กลุ่มสามัคคีเพื่อการเพิ่มผลผลิต” ขึ้น ซึ่งต่อมากลุ่มสามัคคีนี้ ได้กลายมาเป็นหน่วยพื้นฐานทางการเกษตร อันเป็นรากฐานของการพัฒนามาเป็นกลุ่มสหกรณ์การเกษตรในปัจจุบัน

ดังนั้นกล่าวได้ว่าการปรับปรุงการเกษตรของกัมพูชามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการชนะสงครามในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งรากฐานที่สำคัญมาจากการที่สามารถควบคุมน้ำเอาไว้ได้ ผลอันนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฏจักรของการเกษตรแบบดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง ดังที่ได้สรุปไว้เป็นคำขวัญสั้น ๆ ว่า “เราทำสงครามด้วยข้าว และเราจะปลุกข้าวได้เราต้องมีน้ำ” (หน้า

๗๖) แม้ว่าประชาชนกัมพูชาจะต้องต่อสู้กับอุปสรรคนานัปการ แต่เขาก็ทำได้หวั่นเกรงไม่ เพราะว่ามีระยะทางจะยาวไกล แต่อนาคตนั้นสดใส

บทสรุป ผู้เขียนได้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความจริงใจของรัฐบาลทั้งสองแบบในการแก้ปัญหาเรื่องความคอกอยากที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจพอใช้เป็นแนวทางการพิจารณาได้ว่ารัฐบาลใดเป็นรัฐบาลของประชาชน ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า รัฐบาลปฏิวัติฝ่ายซ้ายในกัมพูชามีความตั้งใจและความสามารถที่จะแก้ปัญหาความคอกอยากที่เกิดขึ้นมากกว่ารัฐบาลลอนดอน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสงครามกัมพูชาจะเสร็จสิ้นลงแล้ว สิ่งที่อยู่ข้างหน้าจะได้จากหนังสือก็คือ ความโหดร้ายของสงคราม แต่นั่นแหละ บางครั้งเราก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสงครามได้ เพียงแต่อาจพิจารณาดูได้ว่าอันไหนเป็นสงครามที่เป็นธรรม อันไหนเป็นสงครามที่ไม่เป็นธรรม

ท้ายที่สุด อเมริกาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลสงครามนี้โดยไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ ไม่ว่าประชาชนที่ตายไปเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ คนนั้นตายไปเพราะผลของสงครามหรือความคอกอยากที่เกิดขึ้นก็ตาม

ผู้วิจารณ์หวังว่าหนังสือเล่มนี้คงให้ข้อคิดต่าง ๆ แก่ผู้อ่านไม่มากนักน้อย รวมทั้งทำให้ผู้อ่านมีทัศนคติถูกต้องต่อการปฏิวัติในกัมพูชาด้วย นอกจากนี้ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจถึงแก่นแท้ของอเมริกาได้เป็นอย่างดี ผู้วิจารณ์คิดว่าผู้เขียนทั้งสองประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกัมพูชามาเป็นหนังสือเล่มนี้ และคนทั้งโลกคงจะเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่าอะไรได้เกิดขึ้นและกัมพูชาได้ก้าวไปถึงไหนแล้ว ตามที่ผู้เขียนได้ตั้งความปรารถนาเอาไว้

กนกศักดิ์ แก้วเทพ

ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่

จอห์น แบสตัน แอร์ เจ เบ็นดา เขียน

ชินจิตต์ อ่ำไพพรรณ ภรณ์ กาญจนสุทธิ แปล

พัชรี ลีโรส ไชยยุทธ ตระกมลธรรม บรรณาธิการ
กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์

๓๕๐ หน้า ราคา ๒๕ บาท

หนังสือเล่มนี้เป็นความพยายามร่วมกันของนัก
วิชาการด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
๒ คนคือ จอห์น แบสตัน ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติ
ศาสตร์ อาณานิคมของอังกฤษและซอลันดาในเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นอาจารย์ประวัติศาสตร์
สมัยใหม่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ School of
Oriental and African Studies แห่งมหาวิทยาลัยลอน
ดอน กับแอร์ เจ. เบ็นดา ศาสตราจารย์ทางประวัติ
ศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเยล สหรัฐอเมริกา เขายังเป็น
ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การพัฒนาเปลี่ยนแปลง
ภายในของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
อีกด้วย ทั้งสองร่วมมือกันเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้น โดย
มุ่งที่จะอธิบายกว้าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการลัทธิอาณานิคม
ตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการต่อสู้
จนได้เอกราชของประเทศต่าง ๆ ในดินแดนดังกล่าว
เริ่มกันเมื่อโปรตุเกสเข้ามาয়ังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ ในตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่สิบหก ติดตามมาด้วย
ชาวยุโรปชาติอื่น ๆ ได้แก่ ฮอลันดา อังกฤษ และสเปน
ซึ่งได้ขยายเขตยึดครองอย่างขนานใหญ่ในเอเชียใต้และ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบ
ศตวรรษที่สิบเจ็ดและสิบแปด ลัทธิอาณานิคมได้
สิ้นสุดลงเมื่อมหาอำนาจตะวันตกถอนตัวออกไป
และมีการตั้งตัวเป็นเอกราชในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แต่แม้ว่าชนพื้นเมือง
ในดินแดนแถบนี้จะสามารถขจัดอำนาจการปกครอง
ของตะวันตกออกไปได้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองแล้วก็ตาม
แต่ปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นยังไม่ยุติ เพราะมหาอำนาจตะวันตกได้ปก
ครองดินแดนแถบนี้มาเป็นเวลานาน เพราะฉะนั้นจึง
เป็นการสมควรที่จะกล่าวว่า ลัทธิอาณานิคมมิได้
สลายตัวลงพร้อมกับการถอนตัว หรือการขับไล่
อำนาจอาณานิคมตะวันตกออกไปจากดินแดนเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น แต่ยังคงส่งผลแห่งความยุ่ง
ยากนานับประการไว้ให้แก่ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้แม้จนกระทั่งทุกวันนี้

ความจริงแล้ว การศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ในประเทศไทยได้มีมาแล้วเป็นเวลานาน ชาววิ
ทย เกษตรศิริ กล่าวไว้ในบทกล่าวนำของหนังสือ
เล่มนี้ว่า “กล่าวในฐานะของประเทศไทย วิชาว่า
ด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เริ่มขึ้นบ้างเมื่อประ
มาณ ๒๐ ปีที่แล้วมา ส่วนหนึ่งก็มาจากอิทธิพลการ
ศึกษาของตะวันตก บรรดานักวิชาการและข้าราชการ
ไทยที่ได้รับการศึกษาแขนงนี้จากตะวันตกได้เริ่มเสนอ
วิชาที่จะสอนและช่วยผลิตคนที่มีความรู้ทางด้านนี้...
ในอีกด้านหนึ่ง ความสนใจต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
คงจะมาจากความจำเป็นที่จะต้องรู้เรื่องราวของประเทศ
รอบบ้าน ทั้งนี้เพราะดินแดนประเทศไทยเองและ
อาณานิคมบริเวณแถบนี้ ได้มีความสำคัญในด้านการ
เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง ทุกประเทศต่าง
ได้มาซึ่งเอกราชของตนในรูปแบบต่าง ๆ กัน...” (บท
กล่าวนำ หน้า ๑๓) ดังนั้นจึงเป็นที่น่ายินดีที่มูลนิธิ
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จัดให้มีการ
แปลหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ขึ้นใหม่อีกเล่มหนึ่ง เพราะแม้ว่าจะได้มีการ
ศึกษาด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ในประเทศไทยมาช้านานทั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่
ปรากฏว่าตำราทางค้ำดังกล่าวกลับมีจำนวนพอ
นับเล่มได้เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า เรามีความรู้เกี่ยวกับ
ดินแดนไกลตัว เช่น สหรัฐ หรือยุโรป ดีกว่า
ดินแดนที่ประเทศของเราตั้งอยู่ด้วยซ้ำไป

แม้ว่าหนังสือเรื่องนี้จะเขียนขึ้นโดยนักวิชาการก็ตาม
แต่ภาษาที่ใช้กลับง่ายและสะดวกในการทำความเข้าใจ

เข้าใจ นับเป็นตัวอย่างที่ดีของนักวิชาการที่สามารถ
“สื่อความหมาย” ให้คนทั่วไปเข้าใจได้ การมอง
เหตุการณ์ของผู้เขียนกระทำในแนวกว้างและใช้การ
วิเคราะห์เป็นส่วนใหญ่ มิใช่เป็นการดำเนินเนื้อเรื่อง
ตามลำดับเหตุการณ์อย่างที่นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่
ชอบกระทำกันอยู่เสมอ ทั้งนี้โดยตั้งใจจ่ายทางการ
เมือง เศรษฐกิจ และสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การ
อธิบายถึงเหตุการณ์ของแต่ละประเทศใช้วิธีการอธิบาย
เปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์โดยตลอด มิใช่อธิบาย
แยกแต่ละประเทศไป ซึ่งเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ที่
ต้องการจะศึกษาเหตุการณ์และปัญหาโดยส่วนรวม
ของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเพียงในภาค
สุดท้ายของหนังสือเท่านั้น ที่ได้อธิบายความเป็นไป
ของแต่ละประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองให้
เห็นเด่นชัด แต่ก็ก็เป็นเพียงการอธิบายสั้น ๆ เท่านั้น
ดังนั้น ถ้าผู้ที่ต้องการจะศึกษารายละเอียดของเหต-
การณ์ของแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
แล้วก็อาจจะค้นคว้าจากหนังสือเล่มอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย

เนื้อเรื่องของหนังสือแบ่งเป็น ๓ ภาคใหญ่ ๆ คือ
ภาคหนึ่ง ชาติตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
(หน้า ๔๕-๑๐๒) กล่าวถึง การเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของชาติตะวันตก การขยายตัวของชาติตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเข้าครอบครองดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของชาติตะวันตก และการกระหับอำนาจของรัฐบาลอาณานิคมตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคสอง ปฏิบัติกรียาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า ๑๓๑-๒๓๖) กล่าวถึงสภาพสังคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังจากตกอยู่ใต้การครอบงำของตะวันตก ปฏิบัติกรียาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อชาติตะวันตก รวมทั้งได้ให้ความสำคัญต่อการยึดครองของญี่ปุ่นด้วยว่า มีผลสำคัญต่อพัฒนาการของการตื่นตัวของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการปลดแอกตัวเองออกจากความเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก และภาคสุดท้าย

เน้นการ สลายตัวของ การปกครองแบบอาณานิคมรวมทั้งสภาวะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับแต่สงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา แต่ได้หยุดเนื้อหาลงเพียงช่วงระยะปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เท่านั้น

ในเมื่อหนังสือเล่มนี้หยุดเนื้อหาลงเพียงช่วงระยะปี ๑๙๖๐ จึงทำให้เนื้อหาบางตอนและการทำนายเหตุการณ์บางช่วงค่อนข้างล้าสมัยไป อาทิเช่น เหตุการณ์สงครามเวียดนาม ซึ่งหลังจากที่เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้สิ้นสุดลงแล้ว ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับในช่วงปี ๑๙๗๐-๑๙๗๕ หรือเหตุการณ์ในลาวและกัมพูชา ซึ่งในขณะนั้นยังมีได้มีไว้ว่าความยุ่งยากในประเทศนี้จะดำเนินไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกระทันหันในช่วงระยะเวลาเพียง ๑๐ กว่าปีต่อมาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ทักษะของผู้เขียนที่มีต่อดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับว่าเป็นทักษะที่มีใจความกว้างพอสมควร ผู้เขียนมองเหตุการณ์ในฐานะที่ตนเองเป็นนักประวัติศาสตร์มิใช่เป็นคนผิวขาวและฉะนั้นทักษะของผู้เขียนจึงมีความเป็นกลางโดยมิได้ใช้ตัวเองเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินเหตุการณ์โดยส่วนรวมแล้ว ผู้เขียนมองเห็นว่า การเข้ามายังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของชาตะวันตกเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของชาตะวันตกฝ่ายเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการเพาะปลูกพืชผลในอาณานิคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ชาตะวันตกนำเข้ามา นั่น “ก็เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงการชู้ตริค เอารักเอาเปรียบทางผลประโยชน์ของตะวันตกในการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ ๑๙” (หน้า ๔๘-๔๙) ไม่เพียงแต่ลัทธิอาณานิคมจะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของดินแดนแถบนี้เท่านั้น แต่แบบการปกครองอาณานิคมโดยตรงของชาติตะวันตกยังได้ทำลายระบบการเมืองและระบบสังคมแต่ดั้งเดิมของทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ตกเป็นอาณานิคม ของชาติตะวันตกลงโดยสิ้นเชิง ดังนั้นเมื่อประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ก็ต้องเผชิญกับ

สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่อ่อนแอ ซึ่งส่งผลให้หลายประเทศต้องตกอยู่ใต้การปกครองแบบเผด็จการทหาร ทั้งนี้เพราะระบบที่อ่อนแอในทุกด้านส่งเสริมให้ผู้นำทางการเมืองที่มีกำลังเข้มแข็งสามารถรวบอำนาจไว้ในมือตนเองได้ ตัวอย่างเช่นนี้ เห็นได้ชัดในหลายประเทศ เช่น อินโดนีเซีย พม่า เวียดนาม และกัมพูชา กล่าวมาแล้วในคอนตันของบทวิจารณ์นี้ว่า ในความเห็นของผู้เขียนนั้น การสลายตัวของระบอบอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มิใช่เป็นการสิ้นสุดบทบาทของชาวตะวันตกที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาและอุปสรรคที่ยุ้งยากหลายประการ เพราะชาวตะวันตกที่ปกครองดินแดนแถบนี้ ได้ใช้วิธีการอุปถัมภ์ประโยชน์ที่จะพึงมีพึงได้ ไปเป็นของตนเกือบจะทั้งหมด โดยมีได้มุ่งหวังที่จะให้เอกราชแก่ดินแดนเหล่านั้นเลยแม้แต่น้อย ดังที่ผู้เขียนสรุปไว้ในบทท้ายว่า การสลายตัวของลัทธิอาณานิคมนั้น “เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเริ่มยุคสมัยซึ่งประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจจะกลายเป็นเพียงเบี้ยของบุคคลภายนอกอีกครั้งหนึ่งเท่านั้น โอกาสที่จะทำการแทรกแซงเช่นนี้มีอยู่มาก เนื่องจากว่าอิสระเสรีภาพที่ได้มาในขณะที่กำลังทางการเมือง ความสามัคคีของคนในชาติ หรือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังไม่พร้อมในประเทศที่เพิ่งเกิดใหม่ส่วนใหญ่เหล่านั้น” (หน้า ๓๘๘-๓๘๙) ซึ่งก็นับว่าการทำนายอนาคตของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามความคิดของผู้เขียนประการนี้มีส่วนถูกอยู่มากทีเดียว จากเหตุการณ์ในอินโดจีนในช่วงทศวรรษที่เพิ่งผ่านมา

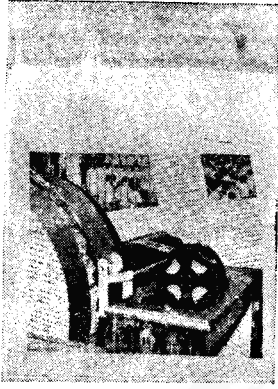
ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยนั้น มีกล่าวไว้น้อยกว่าเรื่องราวของประเทศอื่น ผู้เขียนให้ความเห็นว่า เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับผลกระทบที่น้อยที่สุด ไม่ว่าจะในช่วงแรกที่ชาวตะวันตกเริ่มเข้ามาในดินแดนแถบนี้ หรือแม้ในช่วงที่ญี่ปุ่นเข้าครอบครองดินแดนบางส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ตาม ผู้เขียนสรุปว่า

สาเหตุเป็นเพราะการดำเนินนโยบายอันสุขุมและชาญฉลาดของผู้นำไทยแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัชกาลโกลินทร์ ที่ทำให้ไทยแคล้วคลาดการตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตกชาติใด ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เขียนมิได้เสนอสาเหตุอีกประการหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นไปได้สำหรับกรณีการไม่ถูกยึดครองของไทยที่ว่า มหาอำนาจตะวันตกที่มีดินแดนอาณานิคมอยู่รอบประเทศไทย ไม่เข้ายึดครองไทยเพราะต้องการให้ไทยเป็น “รัฐกันกระแทก” ระหว่างดินแดนอาณานิคมของทั้งสองมหาอำนาจ ซึ่งสาเหตุนี้ผู้วิจารณ์คิดว่ามีความเป็นไปได้มากเช่นกัน เพราะถึงไทยจะดำเนินนโยบายการทุกแบบที่เลิศเพียงใด ถ้ามหาอำนาจตะวันตกต้องการไทยเป็นเมืองขึ้นจริง ๆ แล้ว ย่อมสามารถเข้ายึดครองได้โดยไม่ยากเย็นเท่าใดนัก

ด้านการแปลนั้น เนื่องจากผู้วิจารณ์ไม่มีลัทธิภาษาอังกฤษอยู่ จึงไม่อาจเทียบเคียงกับฉบับภาษาไทยได้ แต่เท่าที่ได้อ่านไปแล้ว ผู้แปลทั้งสองใช้ภาษาเรียบ ๆ ง่าย ๆ สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากเกินไป นับว่าเป็นข้อดีของหนังสือวิชาการได้ ประการหนึ่งถ้าจะมีข้อด้อยก็เห็นจะเป็นที่การสะกดการันต์ซึ่งไม่ค่อยถูกนัก บางครั้งคำๆ เดียวในหน้าเดียวกัน แต่สะกดต่างกันก็มี เช่นในหน้า ๓๕๘ คำว่า “คอมมิวนิสต์” สะกดว่า “คอมูนิสต์” บ้าง “คอมมูนิสต์” บ้าง เลยทำให้ไม่เป็นข้อคิดถึงได้ว่าจะสะกดแบบใดกันแน่ ตัวสะกดการันต์ในที่อื่น ๆ ก็มีผิดอยู่โดยทั่วไปทั้งเล่ม ซึ่งไม่สมควรนักสำหรับหนังสือวิชาการเช่นนี้ และถ้าหากจะมีการจัดพิมพ์คราวต่อไป ซึ่งผู้วิจารณ์แน่ใจว่าต้องมี เพราะมีคนสนใจซื้อหากันมากมาย ก็ขอความกรุณาบรรณาธิการช่วยตรวจปรึฟให้รอบคอบกว่านี้ ส่วนข้อบกพร่องประการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องนั้น ผู้วิจารณ์คิดว่า เห็นจะไม่มีแล้ว

วิวิยา ศิวะศรียานนท์

คณะสังคมศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยมหิดล

การสื่อข่าว

โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวรัตน์ เชิดชัย

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑

๑๘๒ หน้า ราคา ๒๖.๐๐ บาท

นับเป็นความพยายามอย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวรัตน์ เชิดชัย แห่งสาขาวิชาการหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้พยายามผลิตงานเขียนอันเกี่ยวกับวิชาการวารสารศาสตร์ขึ้นมาอีก ทั้งๆที่สาขาวิชาชีพนี้ยังมีผู้สนใจศึกษากันในลักษณะที่เป็น “ศาสตร์” ที่ยอมรับกันอย่างไม่ค่อยกว้างขวางนัก

หนังสือ “การสื่อข่าว” เล่มนี้เป็นผลงานทางวิชาการล่าสุดของผู้เรียบเรียง ซึ่งใช้ประสบการณ์ด้านการสอนในมหาวิทยาลัย ประกอบกับความรู้ด้านวิชาชีพหนังสือพิมพ์จากกล่าวได้ว่าเป็นผลงานในชุดของวิชาชีพหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ ซึ่งผลงานชุดเดียวกันก่อนหน้านี้ของผู้เขียนได้แก่ “การบรรณาธิกรณหนังสือพิมพ์และนิตยสาร” นับเป็นรากฐานทางวิชาการของนักศึกษา และจะสร้างความน่าสนใจในอาชีพวารสารศาสตร์ในอนาคตให้แก่ผู้อ่านทั่วไปและผู้ประกอบอาชีพนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ว่า “จุดหมายที่สำคัญอย่างยิ่งที่นอกเหนือไปจากการใช้ประกอบการศึกษาวิชาการสื่อข่าวแล้ว ยังอาจจะใช้สำหรับเป็นเครื่องมือช่วยนักศึกษาที่กำลังศึกษาเน้นหนักในวิชาการหนังสือ

พิมพ์ และผู้ที่ประกอบอาชีพนี้อยู่แล้วให้เกิดความเข้าใจปัญหาและสามารถใช้ศิลป์ที่ได้เรียนรู้มาจากการศึกษาวิชานี้ไปใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมให้การแสวงหารวบรวมข่าว รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สื่อข่าวที่ยังใหม่และขาดประสบการณ์ในวิชาชีพ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นความพยายามที่จะนำเอาหลักการมาปรับปรุงใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และเป็นผลดีนั่นเอง

เนื้อหาภายในเล่มประกอบด้วยสาระสำคัญอันน่าจะเกี่ยวกับการสื่อข่าวถึง ๑๑ ตอนด้วยกัน และในตอนท้ายผู้เขียนยังได้เพิ่มเติมภาคผนวกเอาไว้ด้วย จึงทำให้หนังสือสมบูรณ์ขึ้น แม้ว่าในบางตอนจะมีเนื้อหาไม่แน่นแฟ้นนักก็ตาม

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาตั้งแต่ตอนที่ ๑ ถึงตอนที่ ๓ เป็นการกล่าวปูพื้นอย่างกว้าง แคล้ง ๆ เกี่ยวกับข่าว การแสวงหาและรวบรวมข่าว เข้าใจว่าผู้เขียนคงไม่ประสงค์จะเสนออรรถาธิบายอย่างละเอียดนัก ทั้งนี้เพราะเนื้อหาประเภทนี้มีปรากฏอย่างละเอียดในหนังสือ “การเขียนข่าว” ซึ่งเขียนโดยประจัน วัลลิโก ขณะที่ยังเป็นอาจารย์ผู้บรรยายอยู่ในแผนกสื่อสารวารสารศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอน ๑ อันเป็นการรวบรัดและทำให้เนื้อหาพื้นฐานกระชับยิ่งขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านระลึกรู้ถึงความรู้เดิมได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ และจากประสบการณ์ของหนังสือพิมพ์ไทยจะเห็นได้ว่า แม้กระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยเรายังมีลักษณะของการเสนอแต่เพียงข้อเท็จจริงเสียเป็นส่วนใหญ่ การให้การอธิบายข่าว (interpretative หรือ interpretive) มีน้อยมาก ซึ่งนับว่าหนังสือพิมพ์ยังมีได้ทำหน้าที่สนองความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติของผู้อ่านได้อย่างครบถ้วน

กล่าวอีกนัยหนึ่ง การเสนอข่าวส่วนใหญ่ของหนังสือพิมพ์มักจะเน้นเนื้อหาลงไปที *ใคร (who?) ทำอะไร (what?) ที่ไหน (where?) เมื่อไร (when?)* มากกว่าที่จะเน้นที่ *ทำไม (why?) และอย่างไร (How?)* อันเป็นสองคำถามสำคัญที่ผู้อ่านจะอยากรู้มากกว่าคำถามแรกๆ ซึ่งในบทนี้ แม้ผู้เขียนได้เสนอไว้แต่เพียงสั้นๆ และประกอบตัวอย่างของการให้การอธิบายข่าวไว้ด้วยบ้างก็ตาม แต่ก็ช่วยให้ผู้อ่านสามารถจะเข้าใจความหมายของการอธิบายข่าวได้เป็นอย่างดี

สำหรับตอนที่ ๕ เป็นเรื่องของ การรายงานข่าวอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะส่วนหนึ่งคล้ายคลึงกับการอธิบายข่าว คือการรายงานข่าวแบบสืบสวนสอบสวน บทนี้ผู้เขียนอธิบายไว้เพียงเล็กน้อย แต่ได้เสนอตัวอย่างของการงานข่าวแบบนี้ไว้ให้ผู้อ่านศึกษาได้เป็นอย่างดี การรายงานข่าวแบบนี้ นับแต่จะยิ่งทวีความสำคัญและจำเป็น ต่อหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ปัจจุบันมากขึ้นจะเห็นได้จากคดีตัวอย่างการชกค้ายการทุจริตในกองทะเบียน คดีกินสินบนของพนักงานป่าไม้และเจ้าหน้าที่อำเภอ การทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรโทรศัพท์ และคดีอื้อฉาวคริกโครมที่ผู้ทำผิดถูกลงโทษทุกรายก็เพราะหนังสือพิมพ์ติดตามเสนอข่าวชกค้ายพร้อมเสนอหลักฐานผูกมัดได้ทั้งสิ้น

ตอนที่ ๖ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสัมภาษณ์และการประชุมแถลงข่าว ซึ่งผู้เขียนได้แยกประเภทของการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งเสนอตัวอย่างไว้อย่างชัดเจน ที่น่าสนใจที่สุดของเนื้อหาตอนนี้ก็คือ นอกจากจะเป็นวิธีการสื่อข่าวที่ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำทุกวัน แล้วยังเป็นเรื่องการสัมภาษณ์ที่น่าไปใช้ในเรื่องทั่วไปได้อีกด้วย จึงนับว่าให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านได้เป็นอันมาก

ในวงอาชีพวารสารศาสตร์ การเสนอข่าวก็คือการเสนอเรื่องบางเรื่องก็ดี มักหลีกเลี่ยงการติดตามเสนอข่าวหรือเรื่องไม่พັນ ทั้งนี้ เพราะว่าข่าวบางข่าวเมื่อเสนอไปแล้วครั้งเดียว อาจจะยังไม่หมดสิ้นกระถง

ความ แต่ยังมีรายละเอียดหลายประการหลงเหลืออยู่ และหนังสือพิมพ์จะต้องนำมาเสนอติดต่อกันไป จึงเกิดวิธีการติดตามข่าวขึ้นในวงการสื่อข่าวทั่วไป ซึ่งในตอนนี้ผู้อ่านจะได้เห็นเทคนิคที่สำคัญบางประการของการติดตามข่าวด้วย

สำหรับตอนที่ ๘ และตอนที่ ๙ อาจกล่าวได้ว่า เป็นวิธีการเสนอข่าวบางวิธีของหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ถือเป็นวิธีที่หนังสือพิมพ์เสนอเนื้อหาให้มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่ายต่อการอ่านข่าวที่มีลักษณะซ้ำซาก แต่สำหรับตอนที่ ๙ นั้น เป็นเพียงวิธีการเสนอข่าวบางประเภทที่มีลักษณะเนื้อหาเป็นแบบเดียวกันตลอด เมื่อผู้สื่อข่าวไปทำการสื่อข่าวประเภทเดียวกันนี้แล้ว อาจจะยึดหลักประจำใจว่า ควรจะจดจำรายละเอียดอะไรบ้าง หรือควรเสนอรายละเอียดอย่างไร อันเป็นการป้องกันความสับสนที่อาจเกิดขึ้นจากจำนวนเลขจำนวนมาๆ ได้ สำหรับผู้สื่อข่าวที่ยังใหม่อยู่จะได้รับประโยชน์เป็นอันมาก

ตอนที่ ๑๐ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า เป็นเรื่องของ การประเมินหนังสือพิมพ์ในแง่ของการวิเคราะห์ วิจัยด้วยวิธีการอย่าง ที่เรียกกันว่าวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มากกว่า ซึ่งจะเป็นเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวกับการสื่อข่าวเชิงปฏิบัติโดยตรงนัก แต่ประกอบความรู้ในแง่ของวิชาการวารสารศาสตร์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ตอนสุดท้ายดูเหมือนจะเป็นตอนที่นับว่าเป็นส่วนสำคัญของการสื่อข่าวทีเดียว กล่าวคือเป็นเรื่องของหลักปฏิบัติและจรรยาบรรณของวิชาชีพโดยเฉพาะ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า อาชีพวารสารเป็นอาชีพที่สำคัญในตัวของมันเอง เช่นอาชีพอื่น ๆ เช่น แพทย์หรือทนายความ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะอาชีพนี้เกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ของสังคม ผู้ประกอบอาชีพนี้จำเป็นต้องมีหลักยึดถือและปฏิบัติเพื่อให้การประกอบอาชีพอยู่ภายในกรอบที่ถูกที่ควร จริงอยู่ในทางปฏิบัติ แม้จรรยาบรรณเหล่านี้จะไม่มียกโทษ

เช่นกฎหมายบ้านเมือง แต่การที่วงอาชีพมีจรรยาบรรณเอาไว้ด้วยกันเพื่อเตือนให้ผู้ปฏิบัติอยู่ในแนวทางที่คงามสอดคล้องกับผลประโยชน์ รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งถ้าในวงการอาชีพวารสารศาสตร์มีแต่ผู้ยึดถือจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัดแล้ว เชื่อว่าทั้งการศึกษาและอาชีพนั้นจะได้รับการยอมรับและมีเกียรติสูงส่งมากกว่าปัจจุบันเป็นแน่แท้

ภาคผนวกของหนังสือนี้ นอกจากเรื่องจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์และจรรยาบรรณของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยแล้ว สำหรับรายชื่อสำนักข่าวทั่วโลกก็เป็นประโยชน์แก่การสื่อข่าวเป็นอันมาก แม้ว่าจะแหล่งที่มาและปีที่มีการพิมพ์ชื่อแหล่งข่าวจะค่อนข้างเก่าแก่เกินไปก็ตาม และสำหรับสารานุกรมหนังสือพิมพ์และนิตยสารผู้อ่านที่มีเวลาว่างก็จะเห็นวาคำบางคำเมื่อนำมากล่าวในวงอาชีพนี้ อาจมีความหมายแตกต่างไปจากธรรมดาได้

หนังสือเล่มนี้ กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว แม้เนื้อหาที่เสนอไว้เป็นไปอย่างหลวม ๆ ไม่แน่นแฟ้นเท่าที่ควร แต่เป็นหนังสือที่ให้ประโยชน์แก่การศึกษาและอาชีพแขนงนี้เป็นอย่างมาก เพราะข้อเท็จจริงปรากฏว่าในวงการศึกษาวารสารศาสตร์ยังขาดตำราหรือหนังสือคู่มือประเภทนี้อยู่มาก ซึ่งควรได้รับการสนับสนุน และให้การปรับปรุงต่อไป เท่าที่ทราบ ระยะเวลาหลัง ๆ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยบางแห่งให้การสนับสนุนโครงการผลิตตำราของอาจารย์มหาวิทยาลัยมาก ทั้งนี้เพราะเผชิญมีระบบการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นการที่อาจารย์อุทิศและทุ่มเทเวลาส่วนหนึ่งให้แก่การเขียนตำรับตำรา ซึ่งแม้จะยังมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐานก็ตาม ก็นับว่าเป็นผลได้เพียงทางอ้อมจากตำแหน่งทางวิชาการโดยตรงเท่านั้น

สิวลี เนียวกุล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เขาสู่เพื่อเสรีภาพ

เสถียร เกตสัมพันธ์

สำนักพิมพ์ โคมทอง

(พิมพ์ครั้งที่ ๒) ๒๕๒๑

๒๘๕ หน้า ๑๕ บาท

อีไลจาห์ ลัฟจอย (Elijah P. Lovejoy 1802-1837) ได้ชื่อว่าเป็นบุรุษคนแรกที่สละชีพเพื่อเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในสหรัฐและเป็นนักต่อสู้คัดค้านระบบทาส เรื่องราวของเขาจึงน่าสนใจและควรค่าแก่การรับรู้ โดยเฉพาะต่อนิสิตนักศึกษาผู้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ หนังสือพิมพ์และประวัติศาสตร์อเมริกาช่วงก่อนสงครามกลางเมือง ซึ่งแทบจะไม่เคยได้ยินชื่อของลัฟจอยมาก่อน หนังสือจึงทำหายความรู้ของปัญญาชนในมหาวิทยาลัย และนำเสนอใจยังขึ้นเมื่อเป็นหนังสือที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมประเภทสารคดี ปี ๒๕๑๖ บทบาทของลัฟจอยมองได้ ๒ ด้าน คือในฐานะนักหนังสือพิมพ์และนักต่อสู้ยกเลิกระบบทาส (Abolitionist) และชีวิตของเขาผูกพันกับบทบาทดังกล่าวอย่างแยกไม่ออก หนังสือให้ความสำคัญแก่บทบาทแรกโดยเน้นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์และต่อประเด็นนี้หนังสือประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และออกจะลุ่มหลงหากพิจารณาในบทบาทหลัง

โดยข้อเท็จจริงแล้วการต่อสู้ของลัฟจอยมีเป้าหมายอยู่ที่การยกเลิกระบบทาสและเขาสังกัดในขบวนการยกเลิกทาส (The Abolitionist Movement) ที่ได้แรงบันดาลใจจากการดำเนินงานของวิลเลียมลอร์ด การ์ริสัน (William Lloyd Garrison) และหนังสือพิมพ์ต่อต้านทาส Liberator ที่ขึ้นชื่อของเขา งานด้านหนังสือพิมพ์ของลัฟจอยเป็นเพียงเครื่องมือและแนวทางที่จะสนับสนุนอุดมการณ์ดังกล่าวให้ลุล่วงจุดหมาย การต่อสู้เพื่อเสรีภาพในการพิมพ์อาจมองในแง่ของการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของการทำงานเพื่อส่วนรวมของสุรานันดร ๔ ในฐานะตัวแทนของความถูกต้องและอื่น ๆ แต่แท้จริงคือการต่อสู้เพื่อคงไว้ซึ่งอุดมการณ์ (เลิกทาส) ผู้เขียนแยกเป้าหมายหลักกับเป้าหมายรองไม่ได้ชัดเจนแยกเป้าหมายรองมาเป็นหลัก หนังสือจึง

ไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่ไม่ได้หมายความว่าความคิดของผู้เขียนผิดพลาดเพราะหนังสือคือเรื่องราวการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและอุดมการณ์ หากแต่ในฐานะนักหนังสือพิมพ์ผู้เขียนให้ ความสำคัญแก่เสรีภาพหนังสือพิมพ์เป็นหลัก งานเขียนชิ้นนี้เคยตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ก่อนรวมเป็นเล่มในหนังสือพิมพ์ “เคลนิวส์” หนังสือจึงมีลักษณะเป็นบทสั้น ๆ ๓๖ บท บทแรกพูดถึงความประทับใจของผู้เขียนที่ได้มีโอกาสเห็นอนุสาวรีย์ของอิลจาห์ ลัฟจอย และความสนใจอยากรู้ในประวัติศาสตร์ความเป็นมาคือแรงบันดาลใจของการศึกษาค้นคว้าอันเป็นที่มาของเรื่องราวการต่อสู้ของลัฟจอยตั้งแต่ต้นจนจบในบทต่อ ๆ มา

อุทธรณ์ พลกุล กล่าวหาว่าหนังสือพิมพ์ต้องเป็นทั้งไท (Fair) และเที่ยงธรรม (Free Press) และการต่อสู้ของหนังสือพิมพ์แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือการต่อสู้เพื่อปวงชน และการต่อสู้เพื่อบุคคลสองสามคน หนังสือพิมพ์เซนต์ หลุยส์ โทมัสที่ลัฟจอยเป็น บรรณาธิการและหุ้นส่วนช่วงแรกระหว่างปลายปี ๑๘๒๕ ถึงต้นปี ๑๘๓๒ มิได้มีลักษณะดังกล่าวทั้งต้นและไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็น หนังสือพิมพ์ที่มีพื้นฐานบนการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ลัฟจอยถูกกล่าวหาว่า “ทำหนังสือพิมพ์เพื่อความบันเทิงสขสบายของคน ๆ เดียวบ้าง ไม่ยอมจ่ายเงินเดือนให้เพื่อนร่วมงานบ้าง (๓๕)” และ “ในระยะเริ่มทำหนังสือพิมพ์ใหม่ ๆ เขามิได้เห็นด้วยกับการมีทาสแต่อย่างใดเลย จนเป็นที่กล่าวขวัญกันในผู้อ่านว่าหนังสือ “เซนต์หลุยส์ โทมัส” ของลัฟจอยให้ความสนใจกับเรื่องสมาคมบำรุงพันธุ์ม้าแห่งเซนต์หลุยส์มากกว่าปัญหาการมีทาส ปัญหาความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางสังคมเสียอีก (๓๗)” หนังสือพิมพ์ออบเซอร์เวอร์ที่เขารับบริหารในช่วงหลัง (๑๘๓๓-๗) เป็นหนังสือพิมพ์ศาสนา แต่ภายหลังเปลี่ยนเจมส์นิวยอร์กมาโจมตีระบบทาส หนังสือพิมพ์ของลัฟจอยจึงไม่อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะเที่ยงธรรมเพราะถูกอิทธิพลของนักนิยมเลิกทาสหัวรุนแรงเข้าครอบงำนโยบายของออบเซอร์เวอร์ จึงมีลักษณะก้าวร้าวและรุนแรงมากขึ้น ผู้เขียนแก้ต่างว่าอิทธิพลดังกล่าวมีส่วน

ให้ลัฟจอยมีโอกาสทำงานหนักในค่านโยบายและทิศทางของหนังสือพิมพ์อย่างเต็มที่และไม่ต้องกังวลในปัญหาการเงิน เหตุผลดังกล่าวฟังดูไม่ขึ้นเพราะหนังสือพิมพ์ หกฉบับที่ใน ในฐานะเป็น สื่อของประชาชน และยังในสภาวะที่ประเทศแตกแยกเป็น ๒ ฝ่ายระหว่างพวกนิยมทาสกับพวกต่อต้านทาส บทบาทของหนังสือพิมพ์ต้องสุขุมและระมัดระวังมากขึ้น เพราะหนังสือพิมพ์ไม่เพียงแต่ต้องเสนอข่าวอย่างเที่ยงธรรม หากยังทำหน้าที่เป็นผู้นำขบวนประชาชนด้วย การนำดังกล่าวบางครั้งก็นำไปสู่ความถูกต้องและบางครั้งก็นำสู่สิ่งที่ตรงกันข้าม ออบเซอร์เวอร์ตีพิมพ์ในมลรัฐที่นิยมการมีทาสและไม่ใช้สิ่งที่น่าแปลกใจที่ลัฟจอยจะถูกคุกคามและหนังสือพิมพ์ถูกกล่าวหาว่าชักจูงประชาชนไปในทางผิด ลัฟจอยเองประกาศในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า “ข้าพเจ้าถูกคุกคามด้วยความรุนแรงและความตาย นั่นเป็นเพราะข้าพเจ้ากล่าวพ้อที่จะเปิดโปงความเป็นมาแห่งการกักขังเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบที่มีอยู่ต่อประเทศชาติ ข้าพเจ้าพร้อมแล้วที่จะรับผลที่จะเกิดขึ้นทุกประการ ข้าพเจ้าพร้อมที่จะตายเพื่อสิ่งที่ข้าพเจ้าศรัทธา (๖๓)”

หนังสือแทบจะไม่กล่าวถึงบรรยากาศทางความคิดของลัทธิ Transcendentalism ที่เน้นในอิสรภาพและความก้าวหน้าถึงามของมนุษย์ แนวคิดจินตนิยม (Romanticism) อุดมการณ์ของพวกต่อต้านทาสที่เชื่อมั่นในความเป็นพี่น้อง (brotherhood) และความเสมอภาคของโอกาสสำหรับมนุษย์ทุกคนตลอดจนผลของการเคลื่อนไหวปลดปล่อยทาสต่อสังคมในทศวรรษ ๑๘๒๐, ๑๘๓๐ และอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงความคิดของลัฟจอยจึงมีลักษณะโดดเด่น และพร้อมว่า แม้ผู้เขียนจะยกเอาศาสนามาเป็นข้ออ้าง แต่บทบาทของศาสนาในการหันเหความคิด หนังสือและส่วนนี้คือข้อบกพร่องอธิบายได้ไม่แจ่มชัดนัก อนึ่ง การให้ความสำคัญแก่ศาสนามากเกินไปมีส่วนให้หนังสือเพิกเฉยต่อสภาพแวดล้อมและความสำคัญของ มนุษย์ในฐานะผู้สร้างและตกเปลี่ยนแปลงสังคม ผู้เขียนเชื่อในบุญกรรมและเห็นด้วยกับหลักการของศาสนาที่ว่า “กฎแห่งกรรม ซึ่งใช้กันได้ทั่วไปหมดไม่ว่าชาติใดศาสนาไหน ใครก่อ

กรรมอย่างใดไว้อยู่ได้รับผลตอบแทนอย่างเดียวกัน
ข้าหรือเร็วเท่านั้น แม้ไม่เป็นผลทันที ตายไปคนที่
ยังอยู่ย่อมได้เห็นจริงไหม? (๑๒๐)” ทศนะตั้งกล่าว
เองผู้วิจารณ์เห็นว่ามัลลิกณะไม่เป็นวิทยาศาสตร์ และ
เป็นทศนะของการยอมจำนน ซึ่งมีใช้ลักษณะของนักสู้
เพื่ออุดมการณ์และเสรีภาพ

ส่วนที่น่าสนใจของหนังสือคือการต่อสู้เพื่อให้ได้
มาซึ่งเสรีภาพ กรณีการคัดค้านคดีของตุลาการเอ็ดเวิร์ด
ลอร์เลสส์ ที่คัดค้านว่าหนังสือออกเซอร์เวอร์ เข้าข้าง
คนนิโกรและยุยงคนผิวดำให้เป็นปฏิปักษ์ต่อคนผิวขาว
และทุกสิ่งที่เกิดขึ้นลัฟ จอยต้องรับผิดชอบทั้งหมด
หรือกรณีสถานิติบัญญัติของมลรัฐมิสซิสซิปปีออก
กฎหมายห้ามแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ บัญหาเรื่อง
ทาส หรือกรณีการแทรกแซงของนักการเมืองและผู้มี
อิทธิพลในออกตันที่ต้องการบีคั้นหนังสือพิมพ์และอื่น ๆ
สะท้อนภาพการต่อสู้ของลัฟ จอยกับอำนาจรัฐและบทบาท
ของกฎหมายที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือรักษาสถาปัตยกรรม
ของผู้มีอำนาจและชนชั้นที่ได้เปรียบ ตลอดจน
การต่อสู้ของหนังสือพิมพ์ต่อความรับผิดชอบและสิ่งที่
ถูกต้อง ลัฟ จอยกล่าวว่า..... “ข้าพเจ้าขอยืนยันยึดมั่น
อยู่กับเสรีภาพ... เสรีภาพในการเขียน และการพิมพ์
โฆษณาในสิ่งที่ข้าพเจ้าเห็นสมควรและถูกต้อง (๑๐๖)”
“ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น... ไม่ว่าจะถูกอยู่ภายใต้สภาพ
การณ์เช่นใดก็ตาม ข้าพเจ้าจะไม่ยอมทอศทั้งวางมือ
จากสิทธิแห่งความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สิทธิเสรีภาพใน
การแสดงความคิดเห็น และสิทธิเสรีภาพในกิจการ
หนังสือพิมพ์เป็นอันขาด (๑๑๑)” และ “ข้าพเจ้าไม่
อาจยอมรับได้ว่ามันเป็นฐานะหน้าที่ของที่ประชุม ใน
อันที่จะมาคัดค้าน ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าควร จะพิมพ์หรือไม่
พิมพ์ ในเมืองนี้ ข้าพเจ้าอยากจะถูกตามแบบที่นัก
กฎหมายพูดกันว่าคณะกรรมกรชุดนี้ พ้องผิดประเด็น
เสียแล้ว ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะทำได้
ข้าพเจ้ารู้ว่าข้าพเจ้ามีสิทธิโดยเสรีที่จะ พุดจะพิมพ์
ความรู้สึกนึกคิดของข้าพเจ้า จะมีก็แต่กฎหมายแผ่นดิน
เท่านั้นที่อาจจะก้าวเข้ามาเกี่ยวข้องกับสิทธิอัน
นี้ได้ ในเมื่อเห็นว่าข้าพเจ้ากระทำความผิด... พระผู้เป็นเจ้า
เป็นผู้ประทานสิทธิอันนี้แก่ข้าพเจ้าโดยมีรัฐธรรมนูญ

แห่งสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญแห่งรัฐนี้เป็นผู้คุ้มครอง
ข้าพประกัน (๑๘๒-๘)”

“ลัฟลอยเป็นนักต่อสู้ผู้ยิ่งใหญ่ เขาเป็นคนแรกที่
ประกาศตัวเป็นปฏิปักษ์กับระบบความเหลื่อมล้ำใน
สังคมระบบกดขี่มนุษย์ลงเป็นทาส เขาเป็นคนที่ต่อสู้
เพื่อสิทธิความเสมอภาคของคนผิวดำ (๒๒)” ด้วยคำ
ดังกล่าวไม่ถูกต้องเพราะก่อนหน้านั้นการเคลื่อนไหว
ต่อต้านทาสเกิดขึ้นแล้วและมีบุคคลอื่น ๆ ได้ประกาศตน
คัดค้านระบบทาสมาก่อน ตัวอย่างใกล้เคียงที่เห็นชัดคือ
นายการ์วิสตันและหนังสือพิมพ์ลิเบอเรเตอร์ของเขา
การเห็นบทบาทและให้ความสำคัญแก่ลัฟ จอยแต่ผู้เดียว
ทำให้เขาก้าวออกมาในฐานะวีรบุรุษและ หนังสือเพิก
เฉยเงื่อนไขสำคัญอื่น ๆ

ในความเป็นจริงเบื้องหลังความสำเร็จดังกล่าวคือ
ประชาชนที่หนุน ช่วยเขาไม่ว่าจากกลุ่มผู้ร่วมงานทำ
หนังสือพิมพ์หรือจากกลุ่มผู้ต่อต้านระบบทาส ฮีโลจาห์
ลัฟ จอยเพียงแต่อาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวกับเงื่อนไข
ของสถานการณ์ขณะนั้นเป็นองค์ประกอบผลักดันให้
เขาก้าวออกมาเป็นแนวหน้าและผู้นำวีรบุรุษเกิดขึ้น
มาจากมวลชนและสถานการณ์ ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น
มีประชาชนเป็นผู้สร้าง และวีรบุรุษผลักดันประวัติ-
ศาสตร์ให้ก้าวไปข้างหน้า

หนังสือที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมไม่จำเป็นต้องเป็น
หนังสือยอดเยี่ยมเสมอไป ซึ่งก็อาจรวมถึงหนังสือขาย
ดี ไม่จำเป็นต้องเป็นหนังสือดีก็ได้ “เขาสู้เพื่อเสรีภาพ”
เป็นหนังสือที่มีสาระและน่าอ่าน ผู้เขียน—เสตีร เกต-
สันพันธ์ เป็นนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ผู้รักความ
เป็นธรรมด้วยชีวิตจิตใจ (คำนำ) เรื่องราวของฮีโลจาห์
ลัฟ จอยที่ถูกถ่าย ทอดจึงมีส่วนละ ม้าย คล้ายคลึงกับเขา
ในฐานะนักหนังสือพิมพ์ผู้ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง
หนังสือเล่มนี้อาจถือได้ว่าเป็นอนุสรณ์ของเสรีภาพที่ผู้
เขียนทิ้งไว้ให้กับผู้อ่าน และประชาชนผู้รักเสรีภาพ
โดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะการต่อสู้เพื่อสิ่งที่ถูกต้องคือ
ความเป็นเสรีชน หนังสือจึงมีคุณค่าแก่การตอบรับ
โดยเฉพาะต่อความหมายและคุณค่าของ “เสรีภาพ”
ที่ประชาชนมักถูกช่วงชิงไปอย่างง่าย ๆ ตลอดเวลาใน
สภาวะปัจจุบัน

สัญญาชัย สุวังบุตร